

RYNEK METALOWY i MASZYNOWY

NAJOBZERNIEJSZE CZASOPISMO FACHOWE W POLSCE

THE - METAL - AND - MACHINE - MARKET
(WEEKLY)

LE MARCHÉ DES MÉTAUX ET DES MACHINES
(HEBDOMADAIRE)

DER METALL- UND MASCHINEN-MARKT
(WOCHENBLATT)

PRZEDPŁATA: Kwartalnie 4 1/2 zł. Dla Gdańska
4 1/2 guld. Dla Niemiec 4 1/2 mk.
Dla Ameryki 1 dol. kwart.

Poznań, 24 lutego 1927

SUBSCRIPTION RATES: For 2 months (England) . . . sh 5
" " " (Germany) Gm's 4.50
" " " (U. S. A.) . Dol. 1.—

Pozostałe warunki zamieszczone są na trzeciej
stronie okładki.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA
POZNAŃ, WIELKA 10 - TEL. 2277

ADVERTISING-RATES:
Full page zł. 100. — Half a page zł. 60. — One fourth of
a page zł. 35. — One eighth of a page zł. 20. — One sixth-ent
of a page 10. — Advertisements in over plus additional fee.
Advertisements from abroad will be calculated according
to special rates
In special editions the rates are different.

Nr. 8.

Poznań — Warszawa — Katowice — Gdańsk

Rok VII.

Treść nr. 8:

I.

Światowy i krajowy rynek metali, H. G. — Czy zmierzch Ligi Narodów, Z. G-g. — O zastąpienie cyny kadmem. — Z działalności Związku Eksportowego Przemysłu Metalowego Przetwórczego. — Stan zatrudnienia śląskich hut żelaznych. — O propagandę przemysłu polskiego w Peru. — Oplaty stempłowe od rachunków i pokwitowań.

II.

Dział budowlany i Ceramiczny: Cegielnie a ruch budowlany, K. T. — Przemysł ceramiczny w Lubelskiem i na Wołyniu, K. T. — Jak się robi klinkier, K. T. — Drogi w Lubelszczyźnie. — Nadesłane. — Z rynku materiałów budowlanych, drzewa, wyrobów metalowych i blachy.

III.

Postępy w Przemysle: Srebro z ołowiu, W. R. — Aparaty do gaszenia ognia. — Orzecznictwo patentowe, H. R. — Udzielone patenty. — Różne. — Czasopisma techniczne. — Ze Związku Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych. — Submisje, przetargi i licytacje. — Skrzynka zapytań.

Światowy i krajowy rynek metali.

Kiedy w listopadzie i grudniu roku ubiegłego tendencja światowego rynku metalowego uległa osłabieniu, a ceny zaczęły zniżkować, — sądzono powszechnie, że jest to objaw chwilowy, który wkrótce ustąpi miejsca, jeśli już nie haussie — to przynajmniej tendencji wybitnie mocnej.

Na statystykę zwiększającej się produkcji miedzi, cynku i ołowiu — nie zwracano wtedy dostatecznej uwagi; liczono się głównie z czynnikami możliwej wyżki, a mianowicie: zakończenie strajku węglowego w Anglii powinno było przynieść ogólne ożywienie przemysłu angielskiego, a co zatem idzie znaczne zakupy wobec wyczerpujących się zapasów na składach; zarówno w Ameryce, jak i w niektórych bardziej uprzemysłowionych państwach Europy konjunktura rozwijała się pomyślnie i dawała podstawy do sądzenia, że przemysł pracować będzie w znacznych rozmiarach; międzynarodowe rynki pieniężne przeładowane były gotówką, która umożliwiała nietylko zakupy, ale również i spekulacje, wreszcie nowo utworzony kartel eksportowy miedzi obiecywał w krótkim czasie opanować rynek i jeżeli już nie podnieść, to przynajmniej ustabilizować cenę miedzi, co odbiłoby się naturalnie i na innych metalach.

Obecnie nastrój na rynku metalowym jest wręcz przeciwny niż w końcu r. ub., bo chociaż wiele z tych zapowiedzianych faktów się spełniło, to jednak zużycie metali spadło. Zamiast się poprawić ogranicza się jedynie do ilości niezbędnych do natychmiastowej przeróbki i ilościowo jest małe. Okazuje się, że przeceniano czynniki „haussy“ i spekulacja na wyżkę poczyniła zaduże zakupy in blanco.

Miedź z początkiem roku ubiegłego notowała £ 60.5 standart kasa, obecnie tylko 53.5. Spadek zatem wynosi 11,7 procent. Cena miedzi elektrolitycznej spadła o 9,4 proc. Przed wojną jedynie w r. 1911 notowano tak niski kurs jak obecnie. W r. 1913 cena sięgała £ 65. Porównanie to wprawdzie nie ma zbyt wielkiego znaczenia. Obniżyły się bowiem bardzo koszty produkcji miedzi, które obecnie na tonę miedzi surowej wynoszą £ 45. Jednocześnie zaś stały wzrost produkcji (r. 1913 — 936 tys. ton, w 1925 — 1,588 tys. ton, r. 1926 — 1.651 tys. ton) musiał wpłynąć na zniżkę cen mimo wzrastającej równocześnie konsumcji, szczególnie w Ameryce.

Nie można jednak oczekiwać dalszej, poważniejszej niżki cen miedzi. Koszty produkcji odpowiadają mniej więcej obecnej cenie, a kartel opanował rynek na tyle, że konkurencja drugiej ręki przestała być groźna, zwłaszcza z uwagi na poważne zmniejszenie się zapasów londyńskich.

Ołów od lutego roku ubiegłego notuje niżej o 28,8 proc. W porównaniu z ceną przedwojenną jednak jest znacznie droższy. W latach 1911—1913 cena wahała się od £ 13—23 za tonę. Wzrost produkcji nastąpił i tutaj z 1148 tys. ton w r. 1913 na 1750 tys. ton w roku ubiegłym. Produkcja ta przewyższa znacznie konsumcję, skutkiem czego gromadzą się wielkie zapasy. Prawdopodobnie jednak nastąpi ograniczenie produkcji z uwagi na niską cenę i tym sposobem zaradziłoby się ewentl. dalszej niżce.

Cynk w ciągu ostatniego roku spadł w cenie o 21,4 proc., ale podobnie jak ołów jest droższy niż przed wojną, kiedy cena jego wahała się między £ 18 — 27. Produkcja cynku śladem innych metalów wykazuje w roku ubie-

głym cyfrę rekordową, w wysokości 1232 tys. ton wobec 974 tys. ton w r. 1913.

Cyna w przeciwieństwie do wszystkich wyżej wymienionych metalów wykazuje drobną zresztą zwyżkę ceny w porównaniu z rokiem poprzednim, ale poważne podrożenie ceny przedwojennej. Powodem tego jest wzrost konsumpcji cyny, podczas gdy produkcja nie wzrasta wcale. To też o spadku ceny cyny mowy być nie może.

Początek b. r. na krajowym rynku metalowym cechuje stagnacja, poważną część przemysłu metalowego absorbują zamówienia państwowe; kredyty zeszłoroczne już się wyczerpały — a nowe nie zostały jeszcze przyznane.

W dziale półwyrobów miedzianych i mosiężnych jedna większa fabryka w kraju nie jest w stanie zaspokoić zapotrzebowań rynku, to też import tych półfabrykatów z Niemiec i Austrii, a ostatnio z Czech jest znaczny i nieraz po konkurencyjnych cenach.

Sprawa porozumienia hut cynkowych ciągle jest na porządku dziennym i rokowania są prowadzone — wia-

domości jednak, podawane przez gazety niemieckie o rezultatach tych rokowań, o firmach, którym powierzono wspólną sprzedaż na rynkach światowych są przedwczesne. W każdym bądź razie huty górnośląskie nie chcą wspólnej organizacji z Niemcami, do czego dążą znowu niemieckie huty.

Ceny hurtowe na rynku warszawskim nie obniżyły się odpowiednio do spadku cen światowych, importerzy bowiem zakupiwszy po wyższej cenie towar — chcą tylko na tej podstawie go sprzedawać. Notowano za tonę metryczną franco Warszawa: miedź rafinowana £ 68, elektrolityczna £ 72, cyna Banca 330, aluminium 118, nikiel czysty 182, antymon chiński 72; cena cynku hutniczego loco huta Górny Śląsk odpowiada ściśle notowaniom londyńskim i wynosi £. 29 i pięć ósmych również za tonę metryczną, blacha cynkowa loco walcownia kosztuje £. 36/— i £. 35/10 w większych ilościach. Cena blachy miedzianej za 1 klgm. o grubości 1—2 m/m — wynosi zł. 4.60, mosiężnej 3.95.

H. G.

Czy zmierzch Ligi Narodów?

B. min. spraw zagranicznych, p. Al. Skrzyński, z niestępnym zapałem pobudzał opinię powszechną w Polsce do pokładania nader wielkich nadziei w Lidze Narodów. Niewątpliwie pod wpływem romantycznych wierzeń p. Skrzyńskiego — może nie liczne, lecz bezsprzecznie poważne czynniki, wybitni przedstawiciele sfer gospodarczych i ekonomiści naukowcy, głosili do niedawna jeszcze, że nieodzowną dla uzdrowienia gospodarstwa swojego pożyczkę zagraniczną Polska mogłaby uzyskać na warunkach możliwych do przyjęcia, jedynie za pośrednictwem Ligi Narodów. Pogląd ten jednak i przekonanie nie utwierdziły się w opinii naszej. Rzeczywistość, na którą złożyły się z jednej strony wyraźna poprawa sytuacji gospodarczej Polski, z drugiej zaś szereg wypadków, ujawniających w sposób nader jaskrawy faktyczną niemoc i zupełny niemal brak autorytetu i znaczenia realnego instytucji genewskiej, nadspodziewanie szybko poddała ów pogląd gruntownej rewizji.

I jak opinia polska zgodna jest w tem, że Liga Narodów — nawet gdyby najmocniej chciała — nie daje i dać nie może rękami bezpieczeństwa granic Rzeczypospolitej, tak też powszechnie panuje dziś zgodne przekonanie, że i w dziele odbudowy finansowo - gospodarczej Polski Liga Narodów roli żadnej odegrać nie jest w stanie. Plusy i minusy dotychczasowej działalności i obecnej pozycji Ligi Narodów powinny być znane w najszerszych warstwach. Niewątpliwie zaś muszą one być znane sferom gospodarczym, które przedewszystkiem muszą mieć możność należytej oceny kwestji pomocy finansowo - gospodarczej ze strony Ligi Narodów.

* * *

Wystąpienie zbrojne Stanów Zjednoczonych przeciw środkowemu - amerykańskiemu, podrównikowemu republice Nikaragua jest tylko epizodem większego zatargu, który wybuchł między Stanami a Meksykiem. W zatargu tym idzie o dwie rzeczy: o kapitał i o kanał. Jeden i drugi należą do Stanów. Jeden i drugi też został zagrożony poważnym niebezpieczeństwem. Jak wiadomo, Stany Zjednoczone są największym w świecie producentem nafty (73 miliony ton rocznie). Równocześnie jednak produk-

cja własna nie kryje całego zapotrzebowania i półamerykańskie pokłady ropy coraz bardziej się wyczerpują. Należało więc być przezornym, a przezorność wskazywała na Meksyk, jako drugiego po Stanach Zj. największego wytwórcę nafty (24 miliony ton rocznie). Od kwietnia 1925 roku Standard Oil Co of Indiana, eksploatuje olbrzymie złoża meksykańskie ropy. Inwestycje yankeesów w nafcie i plantacjach meksykańskich doszły z czasem do pokaźnej sumy 700 milionów dolarów. Jeśli dodamy ca 100 milionów dolarów, inwestowanych w Nikaragua, zapewne podobne wartości także w sąsiednich republikach amerykańskich, to i tak — wyłączywszy nawet Kanał Panamski, jako wartość inwestycyjną — określić wypadnie lokatę kapitału amerykańskiego u południowych sąsiadów niezbyt daleko od miljarða dolarów, czyli w przybliżeniu tyle, ile pożyczono w ostatnich latach np. Rzeszy niemieckiej. Inwestycja niewątpliwie znaczna i nawet na stosunki amerykańskie poważna.

Tem też tłumaczy się ogromne wzburzenie Nowego Jorku wobec zapowiedzi „reform społecznych“, bolszewizującego rządu Callesa w Meksyku. Kazał sobie rząd ten uchwalić ustawę agrarną, celem wywłaszczenia plantatorów oraz ustawę naftową, mocą której dotychczasowi właściciele kopalń i szybów naftowych obowiązani zostali wydać akcje, tytuł własności, urzędowi meksykańskiemu, a wzajemnie ofiarowano im „koncesje“ na dalszą eksploatację ich „rodzonej“ własności, oczywiście na pewien termin i na pewnych warunkach. Oznaczało to w zasadzie konfiskatę, która nie różniła się niczem od konfiskaty mienia cudzoziemców, przeprowadzonej przez autentycznych bolszewików rosyjskich.

Waszyngton energicznie oparł się zakusom Callesa. Wybuchł konflikt, zaostrejający się coraz bardziej, którego fatalne skutki Meksyk usiłował choć nieco złagodzić, przygotowując dla Stanów dywersję — w Nikaragua. Dzięki wydatnej pomocy Meksyku wybuchł bunt przeciw prezydentowi Nikaragua, gen. Diaz, posłusznemu narzędziu w ręku Stanów Zjednoczonych. W razie zwycięstwa przeciwników Diaza Nikaragua byłaby przeszła pod faktyczny protektorat meksykański.

NAJWIĘKSZA I NAJSTARSZA LEJARNIA DZWONÓW KOŚCIELNYCH

na byty zabór pruski
Założona w roku 1821 przez Ad. Hulde.

Strojone na każdy życzony głos, podług Kamertonu z najnowszą dekoracją św. Pańskich, od najmniejszych do olbrzymich rozmiarów i ich ciężarów pod stałą kontrolą Wieleb. Ks. prof. dr. Gieburowskiego.

Dogodne warunki spłaty. Dogodne warunki spłaty.

A. BIAŁKOWSKI, mistrz mosiężnictwa
Poznań, ul. Strumykowa 8. Tel. 1014

ZNAK OCHR.

3719

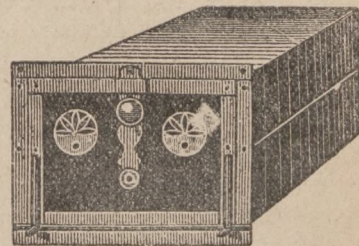
J. Pipersberg, Cieszyn

Pierwsza Cieszyńska Fabryka towarów metalowych, żelaznych i czarnoblastycznych.

3720

Założona 1903

Telefon 186.

Szabańniki (Bratkasten) w gatunkach zaprowadzonych w handlu jako też wszelką armaturę do pieców jakości pierwszorzędnej od najprostszego do wykonania najwykwintniejszego.

Szabańniki (Bratkasten) specjalne dla piekarzy, cukierników, restauracyj, kuchni hotelowych itd, prócz tego ramy kątowe do piecy ogrzewalnych, (Putztofen) parników, popielników, piecy do pieczenia, zasobniki ciepła, (kuchnie zapasowych), piece kuchenne prowizoryczne, framugi, drzwiczki do framug oraz inne wyroby tego zakresu.

Oprócz tego skrzynki na węgie, łopatki, wiadra, blachy do pieczywa, rury do piecy, kolana patentowane, kolana kapslowe, zasuwaki, nasady kominkowe z pierwszorzędnej blachy cynkowej itd

Wyrób części zapasowych do rowerów w Polce!

Polski przemysł metalurgiczny wykazuje jeszcze poważne luki, zwłaszcza w produkcji części zapas. i wymiennych najrozmaitszych kategorii. Odcięty zaraz po wojnie od Niemiec, które przez zamknięcie swej granicy miały w zamiarze zgnębienie gospodarcze powstającego organizmu odrodz. Polski, przemysł nasz zmuszony był do szukania środków zaradczych w samym sobie. Wynikiem tego było

powstanie licznych nowych fabryk, jak również rozszerzenie i powiększenie produkcji już istniejących. Przez wzmocnienie się ruchu lokomocyjnego zaczęto odczuwać duże braki w zapotrzebowaniu części zapasowych, zwłaszcza dla motocykli, samochodów i rowerów. Brakowi temu jednakże zapobiegło założenie fabryki części rowerowych i wyrobów masowych podług wzoru i rysunku w Inowrocławiu pod firmą „Zakłady Mechaniczne K. Lewandowski“.

Fabryka ta wyrobia po prostu najlepsze części do rowerów, haki do pedałów, bagażniki przednie i tylne, sprężyny do siodełek, ośki do kół i t. d. Wyroby tej firmy zdołały się, przede wszystkim ze względu na swoją jakość, w stosunkowo krótkim czasie szeroko zaprowadzić, tak, że wzrost zapotrzebowania zmusił p. K. Lewandowskiego do powiększenia fabryki w stosunkowo

krótkim czasie. Fakt ten jest najlepszą reklamą dla wyrobów, cieszących się wielkim popytem, jak również jest radośnym zjawiskiem wzrastania przemysłu krajowego i coraz większego uniezależniania się od zagranicy.

Fabryka zatrudnia licznych robotników i wyposażona jest w urządzenia, odpowiadające wymogom nowoczesnej techniki.

Stany Zjednoczone widziały w tem ogromne zagrożenie najżywoźniejszych interesów swoich. Meksyk, oparty o Nikaragwę, tem silniej rozciągnąłby wpływ swoje także na inne republiki sąsiednie, na czem ucierpiałaby oczywiście predominancja polityczna i gospodarcza Stanów. Ważniejsze jeszcze było to, że Stany nabyły od Nikaragui prawo budowy drugiego kanału międzyoceanicznego, z którego może już w bliskiej przyszłości wypadnie skorzystać. Tak samo Stany otrzymały prawo budowy portu wojennego w zatoce Fonseka.

A zatem groziło nietylko wywłaszczenie 100 milionów dolarów inwestycji prywatnych, lecz przede wszystkim też uzależnienie doniosłych zadań wojskowo-politycznych od dobrej woli Meksyku, gdyby jego wpływ przeważał w Nikaragua. Dalszą konsekwencją byłaby również konieczność kosztowniejszej, niż dotąd ochrony Kanału Panamskiego, otoczonego zewsząd wrogami Stanów. Pozycja Meksyku wzmocniłaby się pod względem politycznym i pośrednio też w samym zatargu naftowym.

W tej sytuacji Waszyngton nie zawahał się użyć siły zbrojnej w obronie prezydenta Diaza. Meksyk rozpoczął w odpowiedzi kroki represyjne przeciw opornym nafiarczom amerykańskim. Stany znowu wypłaciły się organizacją powstania prześladowanych katolików przeciw Callesowi.

Stany bronią kapitałów swoich, przede wszystkim zaś podstaw swej potęgi politycznej. Bez Kanału Panamskiego nie mogłyby marzyć o utrzymaniu w szachu Japonji na Dalekim Wschodzie. Lecz sposób, w jaki Stany zmuszone były i są bronić swoich interesów w Meksyku, a zwłaszcza w Nikaragua, źle pasuje z doktrynerstwem pacyfistycznym, które Ameryka z takim zapalem głosi na użytek Europy.

Przedewszystkiem jednak zatargi amerykańskie są ciosem zabójczym dla tych wszystkich, którzy wierzyli, że z czasem wobec sporadycznej współpracy Stanów Zjednoczonych w konferencjach i instytucjach międzynarodowych, zwoływanych i tworzonych przez Ligę Narodów, uda się pozyskać dla idei Ligi Narodów także Amerykę. Szczególnie nadzieje tego rodzaju pokładano jeszcze b. niedawno w akcesie Stanów Zjednoczonych do Międzynarodowego Trybunału Rozjemczego w Hadze.

Tymczasem okazało się, że ani jedna, ani druga ze stron zainteresowanych nie pomyślała nawet o możliwości likwidacji powstałych konfliktów za pośrednictwem instytucji genewskiej. Stany Zjednoczone dały tem dowód, że nie ścierpiałaby niczyjej ingerencji w swoich sprawach, że doktryny Monroe'go nie uważają za teorię, lecz maksymy jej wprowadzają w czyn i w życie bez żadnych ograniczeń. Partnerzy zaś Stanów widocznie zbyt są przekonani o całkowitej bezsile Ligi Narodów wobec mocarstwa tej miary co Stany Zjednoczone, nie próbowali więc wogóle zabiegów o interwencję Genewy.

I jeśli uprzytomnić sobie przebieg historyczny stosunków, do jakich doszło między kontynentem amerykańskim a Genewą, stwierdzimy, że szanse Ligi w Ameryce z roku na rok malały i maleją. Argentyna wycofała się z Ligi po pierwszym Zgromadzeniu, uważając Ligę za mało uniwersalną — brak Stanów Zjednoczonych. Boliwia i Peru wystąpiły z Ligi po drugim Zgromadzeniu, które nie chciało rozpatrywać ich zatargu z Chile. Costa-

Rica opuściła Ligę po V Zgromadzeniu, kiedy Liga nie mogła rozpatrzyć jednej ze spraw przez nią przedłożonych. W roku ubiegłym wystąpiła z Ligi Brazylja wskutek nieprzyznania jej miejsca w Radzie Ligi.

Mimo pewnych, nawet znacznych różnic mamy tu do czynienia z wypadkami, których paralela rzuca się w oczy. Wnikając w głąb rzeczy, musimy stwierdzić, że państwa Ameryki Łacińskiej domagały się stale od Ligi jedynej rzeczy, której Genewa dać im nie mogła i nie może: protekcji wobec Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Artykuł 21 paktu Ligi Narodów, w którym mowa o doktrynie Monroe'go, nigdy dotąd nie był jasno zdefiniowany, paraliżując zawsze wszelką akcję Ligi na kontynencie amerykańskim.

Ostatnie konflikty amerykańskie przypieczętowały tylko faktyczną niemoc Genewy i zniszczyły resztę szans, jakie jeszcze Liga w Ameryce mieć mogła. Szczególnie, jeśli według wszelkiego prawdopodobieństwa zatargi te zostaną zlikwidowane w drodze porozumienia partnerów lub też arbitrażu jednego z państw kontynentu amerykańskiego, będzie to równoznaczne z wybiciem ostatniej godziny idei, która w instytucji genewskiej pragnęła skojarzyć narody całego świata, a równocześnie chwilą narodzin nowej Ligi Narodów kontynentu amerykańskiego.

Trudno przypuścić, aby ta przegrana Genewy w Ameryce mogła choć w drobnej mierze przyczynić się do wzrostu autorytetu i znaczenia Ligi Narodów na naszym kontynencie. Przeciwnie i tu widzimy na każdym kroku ich zanik i karlenie. Świadczą o tem ostatnie posunięcia dyplomacji europejskiej, szczególnie np. włoskiej, która w szeregu zawartych ostatnio umów — z Albanją, Hiszpanją, Niemcami — przewidziała wprawdzie rozstrzygnięcie ewtl. sporów w drodze arbitrażu, jednak ani nie wspomina, że ma to być arbitraż Ligi Narodów. Jest to jakby konsekwencją niejednokrotnie ujawnionej już niemocy Genewy w razie konfliktów między swoimi członkami europejskimi i zmierza do zabezpieczania się na własną rękę bez Ligi Narodów. Jeśli zaś zważymy, że często niewiadomo, czy te umowy dałyby się pomieścić w ramach paktu Ligi oraz np. że nawet członkowie Rady Ligi nie rejestrują zawart. przez się umów, nie mówiąc już o tem, że jakoś nie myślą o zmianie tych postanowień umownych, o których wiadomo, iż stoją w jaskrawej sprzeczności z obowiązkami członków Ligi — umowa niemiecko-rosyjska — niechybnie dojdziemy do wniosku, że stosunek przeważnej części państw europejskich do Ligi Narodów jest niezwykle i coraz bardziej lekceważący, nie wróżąc instytucji genewskiej zbyt świetnej przyszłości. Z. G-g.

Osobiste.

W grudniu r. ub. obchodził znany przemysłowiec warszawski p. inż. Gustaw Wojciechowski, właściciel i kierownik fabryki armatur pod firmą Gwiżdźński i S-ka w Warszawie, jubileusz 25-lecia swej pracy zawodowej. O niestrudzonej energii i pracowitości Szan. Jubilata świadczy najlepiej fakt, że fabryka Jego dała krajowi już około 500 wykwalifikowanych rzemieślników.

Redakcja „Rynku Metalowego i Maszynowego“ przesyła Szan. Jubilatowi serdeczne życzenia dalszej owocnej pracy na niwie umiłowanego Jego zawodu.

„Ad multos annos!“

Kotłowe
Wodomierze Patent
MEINECKE

H-MEINECKE-T-A
WROCLAW - CARLOWITZ

PRZEDSTAWICIELE: SPAKC. GAZOMIERZ TORUŃ, UL. BYDGOSKA 106.

2856

Wentylatory

na każde ciśnienie
i każdą wydajność

dostarcza

Fabryka Maszyn Górniczych
Katowice-Załęże.

3296

„Der Eisenhändler”

Otto Hoffmann Wydawnictwo w Bunzlau na Śląsku.

Znane najlepsze i ulubione pismo fachowe dla branży żelaza, towarów żelaznych, narzędzi, sprzętów domowych i kuchennych oraz handlu maszyn itp. Najlepszy informator źródeł zakupu i organ ogłoszeniowy dla wymienionych branż.

Wychodzi od 30-tu lat i dwa razy w tygodniu.

Na życzenie wysyła się numery na okaz.

Administracja „Rynku Metalowego i Maszynowego”
Poznań, Wielka 10. — Tel. 2277.

WAŁY KOLANOWE
DO WSZYSTKICH SYSTEMÓW
MECARIŃ PAROWYCH
JAK TEŻ
KOMPLETNE ŁOŻYSKA
DO NICH.

KOMPLETNE PALENISKA
LOKOMOBILOWE
I DO LOKOMOTYW
JAK TEŻ DO
WSZYSTKICH SYSTEMÓW
KOTŁÓW PAROWYCH.

WYKONUJE: W NAJKRÓTSZYM TERMINIE I NA DOGODNYCH WADUNKACH.

S.SAMULSKI i SP. PLESZEW
FABRYKA MASZYN I ARMATUR-ODLEWNI-KOTLIARNIA

3629

TRYBY

ślimaki i wszelkie części
zapasowe do samochodów
i różnych innych maszyn

wykonuje szybko i tanio
3063 (1)

FABRYKA MASZYN PRECYZYJNYCH
„INVENTIA” TOW. AKC. - POZNAŃ
Ul. Łazarska nr. 6   Telefon nr. 60-36

O zastąpienie cyny kadmem.

W nrze 8. „Przemysłu i Handlu“ inż. Wł. K. porusza sprawy produkcji i konsumpcji kadmu, metalu, którego znaczenia istotnie nie docenia się w Polsce. Autor pisze:

Jednym z bogactw mineralnych naszego kraju jest kadm — metal zresztą o niedużym zakresie zastosowań praktycznych, używany głównie do wyrobu stopu Wood'a, znanego ze swej łatwotopliwości, a — co najważniejsze — mogący częściowo zastąpić cynę i dawać w stopie z ołowiem dobry środek lutowniczy. Nie dziw tedy, że w czasie wojny europejskiej, kiedy — wskutek blokady państw niemieckich przez sprzymierzonych — Rzesza, pozbawiona dowozu cyny, musiała szukać dla tej ostatniej metali zastępczych — wytwórczość kadmu na Śląsku Górnym bardzo wydatnie wzrosła, jak o tem świadczą poniższe dane statystyczne*):

Lata	Wytwórczość kadmu w kg.	Cena za 1 kg. mk. niem.
1852	100	—
1871	710	29.66
1882	3.674	9.40
1890	4.153	3.51
1900	13.533	6.43
1910	41.057	4.02
1913	38.575	6.60
1915	37.275	6.37
1916	57.761	10.61
1917	58.147	14.85
1918	106.840	13.94
1919	38.735	35.71 (inflacja)
1920	20.852	99.81

W Polsce zjednoczonej wytwórczość kadmu wykazuje od 1923 r. stały powolny spadek. Oto są liczby:

	Kg.	zł.
1923 r. —	38.293	—
1924 r. —	18.703	5.61
1925 r. —	3.555	7.03
1926 r. —	5.250	—

Należy nadmienić, iż w 1926 r. zbył w kraju wyniósłaledwie 13%, w Niemczech — 67%, oraz, że z powodu nieznacznej zapotrzebowania na kadm powstały zapasy tworzywa (pyłu cynkowo-kadmowego), które zostały przeobrażone dopiero w 1926 r.

Jeśli przyjąć, że 1 kg. cyny — według notowań Londyńskich — bez kosztów przewozu z Londynu do Polski, kosztuje zł 12¹⁾, to przy cenie 1 kg. kadmu ok. zł 10¹⁾, zaś 1 kg. ołowiu ok. zł 1.50¹⁾ stop kadmu z ołowiem, w zupełności zastępujący cynę do celów lutowniczych, będzie w Polsce kalkulował się lepiej, aniżeli cyna angielska, nie mówiąc już o tem, że wykorzystuje się w ten sposób własne bogactwa naturalne, a zmniejsza się dowóz surowców z zagranicy. Wszak — według danych Głównego Urzędu Statystycznego — przywóz cyny i wyrobów z niej wynosił:

w 1923 r.	600.200 kg.	—
w 1924 r.	475.000 kg.	wartości zł. 2.221 tys. ²⁾
w 1925 r.	557.000 zł.	wartości zł. 2.483 „
w 1926 r.	434.000 zł.	wartości zł. 2.728 „

* „Zeitschrift des Oberschlesischen Berg- und Hüttenmännischen Vereins zu Katowice“, zes. 1/1927, str. 81, artykuł Dr. A. Wiedemann'a z Wełnowca.

¹⁾ Złoty obiegowy.

²⁾ W złocie.

Wprawdzie stosunkowo niedużo da się zaoszczędzić w bilansie handlowym Państwa dzięki zastąpieniu cyny przez stop ołowiu z kadmem, niemniej rozszerzenie w ten sposób zbytu w kraju wytworów rodzimego przemysłu hutniczego (kadmu i ołowiu) winno spowodować szereg dobroczynnych skutków, natury ogólnopństwowej (dzięki wzmoczeniu wewnętrznego obrotu towarowego), które to skutki zazwyczaj nie dają się ująć w liczby nawet przybliżone.

Następnie, nie bez znaczenia jest fakt, że przy dzisiejszym stanie rzeczy kadm wytwarzają li tylko te huty, które wytapiają lepsze, nie zawierające kadmu, gatunki cynku

Reszta drogiego skądinąd metalu ginie dla Polski, ponieważ w postaci domieszki do cynku surowego jest wywożona z kraju, częściowo zaś — wskutek nierentowności procesu odciągania kadmu w hutach cynkowych — nie jest wykorzystana i pozostaje w pyłe cynkowym.

Wysiłek Niemiec podczas wojny europejskiej pod tym względem jest dość wymowny: proces się opłaca przy wzroście ceny kadmu niewiele więcej o 100%.

Dla Polski miałyby zastąpienie cyny przez stop ołowiano-kadmowy znaczenie nawet i wtedy, gdyby cena kadmu nieco przekraczała cenę cyny. Bowiem po Stanach Zjednoczonych A. P. jesteśmy drugim na kuli ziemskiej wytwórcą kadmu. Poparcie przemysłu kadmowego wymaga tedy wprowadzenia (dla p. 1 poz. 144) wzgl. podwyższenia (dla p. 2 poz. 144) cła na cynę.

Z działalności Związku Eksportowego Przemysłu Metalowego Przetwórczego.

Na zasadzie rozporządzeń ministerjalnych o zwrocie cła Związek Eksportowy Przemysłu Metalowego Przetwórczego wystawił w miesiącu styczniu r. b. zaświadczenia eksportowe na wywóz następujących wyrobów przemysłu metalowego przetwórczego:

a) na odlewy żeliwne:

do Litwy	27.700 kg.	wartości zł.	19.125,—
do Łotwy	3.000 kg.	wartości zł.	2.655,—
do Danji	23.000 kg.	wartości zł.	11.250,—
do Estonji	2.926 kg.	wartości zł.	2.610,—
do Finlandji	15.000 kg.	wartości zł.	3.150,—
do Rumunji	103.822 kg.	wartości zł.	77.310,—

Ogółem 175.448 kg. wartości zł. 116.100,—

b) na maszyny i narzędzia rolnicze:

do Rosji	46.700 kg.	wartości zł.	52.400,—
----------	------------	--------------	----------

W miesiącu styczniu Związek otrzymał kwitów wywozowych za wywiezione wyroby w miesiącu styczniu i poprzednich:

a) odlewy żeliwne	na sumę zł.	8.642.91
b) maszyny i narzędzia roln.	na sumę zł.	33.607.10
Ogółem		zł. 47.250,01

Stan zatrudnienia śląskich hut żelaznych.

Huta „Silesia“ w Paruszowcu po częściowem zmodernizowaniu swych urządzeń (wprowadzeniu pieców syst. amerykańskiego dla żarzenia blachy) zwiększyła zdolność wytwórczą. Napływ zamówień na blachę ciekłą i naczynia emalowane dobry.

Zatrudnienie huty Bismarcka w dziale wyrobów specjalnych w dalszym ciągu kształtuje się pomyślnie. Popyt na stal szlachetną mógłby być lepszy, natomiast żelazo przetowe i blacha wykazują stan zadowalający. Wywóz rur stalowych zagranicę w miarę możliwości będzie powiększony, gdyż środki techniczne huty na to w zupełności pozwalają.

Biuro Techniczno-Handlowe Lisiewski i Glaser

Generalne Przedstawicielstwo
na Poznańskie i Pomorze i składnice fabryczne
„Berson” Polska Fabryka Wyrobów Gumowych S. z o. o.
w Krakowie

Fabryki gaśnic ręcznych „Perkeo” Tow. z ogr. por. w Wiedniu
Poznań, ul. 27. Grudnia 16, dom tylny - Tel. 50-16
Adres telegraficzny: „Technohandel”.

Posiada na składzie:

Pasy skórzane, z sierści do pary, wo-
wielbładziej, kono- dy i gazu.
pne i bawełniane.

Płyty uszczelniające org. do pary, wo-
„Klingerit”, Lase- wodowskazowe
rit, azbestowe i gumowe. rurkowe org.
„Klingera” i wazowe do
oliwiarek kroplowych.

Szczeliwo konopne, ba- różnych
wełniane, typów.
azbestowe, talkumowe i
gumowe.

Weże gumowe tłoczące, spiralowe, do pa-
ry, parciane i parciane kontrolne.
wewnątrz gumowane
wszelkich wymiarów.

Armatura do pary, wo-
dy i gazu.

Szklą wodowskazowe
rurkowe org.
„Klingera” i wazowe do
oliwiarek kroplowych.

Smarownice różnych
typów.

Manometry oraz
kurki kontrolne.
Wetna oraz **ścierki**
do czyszczenia maszyn.

Lampy i kolby benzynowe do lutowania - Szczotki stalowe
Filce techniczne - Fibra w płytach i laskach

oraz wszelkie inne ARTYKUŁY TECHNICZNE potrzebne
dla przemysłu i rolnictwa 2997

Dostawa: do biur technicznych, kolei, cukrowni,
gorzelni, browarów i fabryk.

Artykuły do szlifowania

jak płótna, papiery, tarcze szlifiercze:
ze szmerglu „Naxos”, korundu i kar-
borundu. Minerality mielone, szmer-
giel i pomeks wszelkich grubości

poleca

Haerberle i S-ka Tow. Kom.

Pierwsza Polska Fabryka Wyrobów Szmerglowych

Grodzisk - Mazowiecki 3724

2796

Nasze

SYRENY

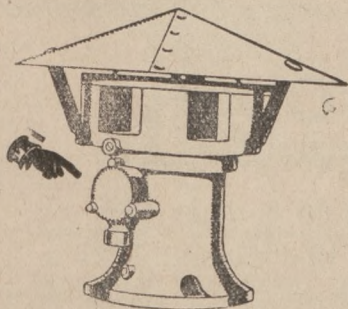
sygnałowe

dla ruchu fabrycznego
i pożaru

dostarczamy tylko dla prądu
zmiennego i trójfazowego

FABRYKA MASZYN GÓRNICZYCH
KATOWICE-ZAŁĘŻE.

3343

Firma egzystuje od roku 1905

CYNKOWNIA WARSZAWSKA

(właśc.: Inż. T. Rapacki i Z. Świącicki)
w Warszawie, ul. Boduena 3, telef. 52-07, 52-77

poleca:

BLACHĘ ŻELAZNĄ CYNKOWANĄ w gatunku
najwyższym różnych wymiarów i grubości
Tłoczoną dachówkę blaszaną cynkowaną,
Akcesoria dachowe żelazne cynkowane,
Parniki do kartofli i paszy, kociołki
do bielizny, wanienki do zmywania
naczyń, wanny kąpielowe i inne wyro-
by żelazne cynkowane.

Przyjmuje do ocynkowania różne przedmioty żelazne.

BLACHĄ ŻELAZNĄ CYNKOWANĄ wyrobu Cynkowni
Warszawskiej pokryto przeszło 20,000 budynków w
Polsce. 3651

Białostocka Odlewnia Żelaza

Spółka z ogr. odpow.

(w gmachach T.A. Fabryki maszyn
i odlewni żelaza A. Wieczorek)

BIAŁYSTOK, ul. Kolejowa nr. 12

Telefon 5-23. Adres telegraficzny: „Kruszt Białystok”

3463

POMPY RÓŻNEGO RODZAJU

do zapędu ręcznego, mane-
żem i mechanicznego, do
studzien zwykłych i głębokich
Wiercenie studzien
zwykłych i artezyjskich

J. Kopczyński i Sp.

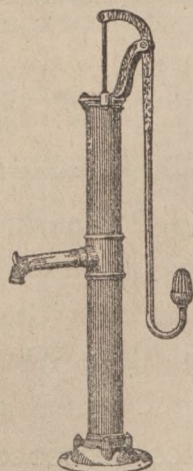
Poznań, ul. Łazarska 30
Nr. tel. 60-42 Rok zał. 1893

Fabryka pomp i przedsiębiorstwo
wiercenia studzien

ODDZIAŁ W BYDGOSZCZY

ul. Dworkowa nr. 46.

3017

W Sp. Akc. „Górnośląskie Zjednoczone Huty Królewska i Laura“ stan rzeczy przedstawia się zadowalająco. W czasach ostatnich nadeszły duże zamówienia rządowe na obreże kolejowe; również dobrze jest zatrudniony oddział zwrotnic kolejowych (pracuje na 100% swej zdolności wytwórczej), oraz oddział budowy mostów i ustrojów żelaznych. Wytwórnia wagonowa — według wszelkiego prawdopodobieństwa — będzie całkowicie wykorzystana.

Huta „Pokoju“ przewalcowuje zlewki stalowe huty „Julji“ (na Śląsku Opolskim) w czynnym obrocie uszlachetniającym na szyny ciężkie dla kolei Rzeszy, albowiem walcarek do tego celu Śląsk Opolski nie posiada. Zbyt żelaza prętowego oraz kształtowników (w dziale kształtowników ciężkich huta ma niemal monopol) rozwijał się dotąd pomyślnie. Popyt na żelazomangan nie pozostawia nic do życzenia. Huta liczy na to, że w najbliższym czasie zapotrzebowanie na wszelkie wytwory walcowniciane poważnie się wzmoże.

O propagandzie przemysłu polskiego w Peru.

Konsulat generalny republiki Peru w Warszawie zwrócił się do ministerstwa przemysłu i handlu z propozycją, aby większe wytwórnie polskie nadesłały do konsulatu w celu dalszego przesłania do politechniki w Limie swoje katalogi, prospekty, fotografie, próbki i tym podobny materiał techniczno-reklamowy w języku polskim lub w językach obcych, o ile w języku hiszpańskim (co byłoby pożądane) nie byłoby to możliwe.

Przesyłanie tego rodzaju materiału dla biblioteki politechniki w Limie — dodaje p. konsul generalny — jest tembardziej wskazane, że w politechnice peruwiańskiej w Limie żywą jest tradycja polska dzięki znakomitym polskim siłom profesorskim.

Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych mogą korzystać z pośrednictwa Związku, przesyłając swe katalogi do biura Związku, skąd, skompletowane, będą wysłane do generalnego konsulatu peruwiańskiego w Warszawie.

Oplaty stemplowe od rachunków i pokwitowań.

Okólnik Ministerstwa Skarbu z dn. 1/II 1927 r. zawiera następujące wyjaśnienia w sprawie opłat stemplowych od rachunków i pokwitowań:

1.—T. zw. „bloczki kasowe“ czyli „paragony“, wydawane kupującym w handlu detalicznym, t. j. wykazy, wymieniające zakupione towary, cenę jednostkową i cenę łączną oraz datę zakupu, a nie wymieniające ani firmy sprzedawcy, ani nazwiska kupującego, nie są rachunkami w rozumieniu art. 72 ustawy o opłatach stemplowych. Umieszczona na odwrotnej stronie bloczku kasowego reklama kupiecka nie nadaje mu charakteru rachunku.

Również nie są rachunkami w rozumieniu art. 72 kartoniki, wydawane z aparatów kontroli kasowej („kas rejestracyjnych“), wymieniające tylko należność, lub należność i firmę.

2.—Rachunek jest w myśl art. 72 ustawy o opłatach stemplowych pismem, stwierdzającym wykonanie umowy. Nie jest więc rachunkiem w rozumieniu art. 72 i 90 pismo, sporządzone przez urząd państwowy, stwierdzające wysokość należności za czynność urzędową, której wykonanie jest publiczno-prawnym obowiązkiem danego urzędu, np. rachunek okręgowego lub miejscowego urzędu miar, stwierdzający należność za legalizację narzędzi mierniczych.

3.—Pokwitowania, stwierdzające uiszczenie komornego (czynszu najmu), podlegają opłacie w wysokości zł 0,20, jeżeli kwota pokwitowana przewyższa zł 50; jeżeli tej kwoty nie przewyższa, pokwitowanie jest wolne od opłaty (art. 136 oraz art. 137 p. 1).

Pokwitowania komornego mają być wydawane z ksiąg grzbietowych z pozostawieniem talonu. W jaki sposób księga grzbietowa ma być urządzona i w jaki sposób

uiszcza się opłatę od pokwitowań komornego wskazuje § 47 rozporządzenia wykonawczego z dn. 20/XI 1926 r.

4.—Pokwitowanie, którem nadawca przesyłki kolejowej, obciążonej zaliczeniem, potwierdza odbiór zaliczenia (art. 72 p. 3, postanowienie wykonawcze II Przepisów Przewozowych, załączonych do „Dz. Ust. R. P.“ Nr. 42/1925 r., p. 293), podlega opłacie w wysokości zł 0,20, jeżeli kwota zaliczenia przewyższa zł 50, pokwitowanie jest wolne od opłaty (art. 136 oraz art. 137 p. 1).

Punkt 12 art. 137 nie ma zastosowania, gdyż czynność pobrania zaliczenia i wypłacenia go nadawcy tylko luźno wiąże się z przewozem: nie jest czynnością przewozową, ale jest czynnością bankierską (inkaso, przekaz).

5.—Rachunek lub inne pismo, stwierdzające wykonanie umowy o sprzedaż rzeczy ruchomej lub umowy o świadczenie usług (art. 72 oraz ustęp 2-gi art. 90), a sporządzone po wejściu w życie ustawy o opłatach stemplowych, nie podlega opłacie (art. 73 p. 2) również wówczas, gdy pismo, stwierdzające zawarcie umowy sprzedaży lub umowy o świadczenie usług, sporządzono przed dniem 1 stycznia 1927 r., i pismo to, na mocy przepisów, które obowiązywały przed dniem 1 stycznia 1927 r., było zwolnione od opłaty stemplowej.

6.—Pokwitowanie, umieszczone na rachunku, stwierdzającym wykonanie umowy o sprzedaż ruchomości (art. 72) lub o świadczenie usług (art. 90, ust. 2), jeżeli dotyczy należności, stwierdzonej rachunkiem, nie podlega opłacie również wtedy, gdy dany rachunek sporządzono przed dniem 1 stycznia 1927 r. na obszarze b. dzielnicy pruskiej, i wobec tego rachunek w myśl przepisów, które na obszarze tym obowiązywały do końca 1926 r., nie podlega opłacie.

Targi w Europie.

Targi Poznańskie od 1 do 8 maja 1927 r.

Targi Lipskie od 6 do 12 kwietnia 1927 r.

Targi Praga Czeska od 20 do 27 marca 1927 r.

Targi 12-te Wiedeńskie od 13 do 20 marca 1927 r.

Targi Lyonńskie od 7 do 20 marca 1927 r.

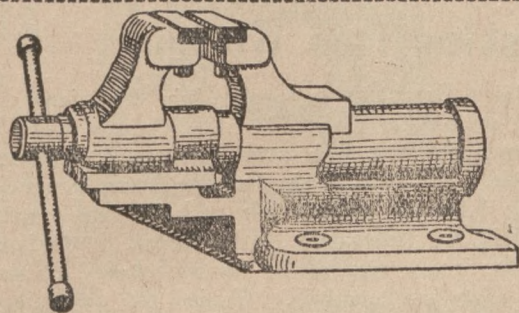
Produkty Hut Górnośląskich

jakoto:

Żelazo sztabowe, taśmowe, uniwersalne, dźwigary, korytka, blachy żelazne, cynkowe i pocynkowane, rury do gazu, wody i pary, podkowy, osie itp. dostarczamy w ładunkach wagonowych krótkoterminowo **po oryginalnych cenach i warunkach Syndykatu Polskich Hut Żelaznych**

Na żądanie służymy wyczerpującą ofertą i terminem dostawy. Zamówienia z rozdrobnioną specyfikacją i mniejsze ilości wykonujemy z naszego bogato zaopatrzonego składu po najtańszych cenach składowych. Również polecamy łaskawej uwadze nasz **hurtowy oddział narzędzi i maszyn, różnych towarów krótkich żelaznych** itp. Przy wszelkich zapytaniach uprasza się o podanie potrzebnych ilości i dymensji.

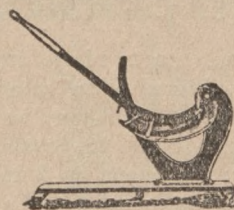
2981 **Katowicki Handel Żelaza Sp. z o. o., Katowice**
 Biuro ul. Młyńska 37 Składy z własną bocznicą kolejową Katowice-Dąb Telef. 13, 14 i 165

IMADŁA

dostarcza w różnych wielkościach
**Fabryka Maszyn
 Górniczych
 KATOWICE - ZAŁĘŻE.**

8804

„IDEAL”

nóż do krajania słomy
 na ściółkę

tani — praktyczny — trwały

Jedyni producenci 3641

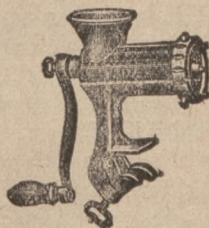
Centrala Pługów Parowych T. z Fabryka Maszyn
 o. p. POZNAŃ, Piotra Wawrzyńniaka 28 30 — Telefon 69-50 — 61-17.

BRACIA DEIERLING

POZNAŃ, Składowa 4

TELEFON 35-19

Naczynia emaljowane - Druty
 Gwoździe - Szpadle - Kon-
 wie do mleka - Wiadra ocyn-
 kowane - Widły - Maszynki
 do mięsa

3712

OKUCIA BUDOWLANE
 dostarczamy
 po cenach fabrycznych.

Lakier kolodynowy

(Zaponlack) 6656

Kilkanaście świadectw i listów uznania, pomiędzy innymi, Zjedn. fabryki maszyn, dawn. A. Ventzki, Blumwe i Peters Sp. Akc. „Unja” Grudziądz: 3650

„Lakier kolodynowy odpowiada gatunkowo w zupełności lakierom konkurenc. Używamy go do malowania toczonych i polerowanych części maszyn jako środek przeciw rdzy na wszelkie metale” . . . . .

Cena 10,- zł za kg

Laboratorium Techniczne

Grudziądz, ul. Pańska nr. 22.

Siekiery, toporki, młotki, babki, łomy, tyranki

i inne wyroby masowej produkcji kuźnictwa poleca

**FABRYKA MASZYN I MŁOTOWNIA
 OŁDAKOWSKI I NEUMARK**

2763

wiaśc.: Edward Neumark

ŁÓDŹ - UL. ZAKATNA 81.

DZIAŁ BUDOWLANY I CERAMICZNY

Cegielnie a ruch budowlany.

Doświadczenie uczy, że różne przedsiębiorstwa, podejmujące się budowy rządowych czy prywatnych, w wielu wypadkach nadużyły zaufania, co rząd i wielu kapitalistów odstrasza od budowy, które są albo drogie, albo spartaczony. Budowy domów oczekują sublokatorzy, którzy najczęściej cierpią na głód mieszkaniowy.

O ileby związek cegielni powstał, jak podawał „Rynek Metalowy i Maszynowy“, możnaby łatwo omówić sprawę budowy domów przez same cegielnie, bo w pierwszym rzędzie cegielnie mogą być powołane do ożywienia ruchu budowlanego. Ażeby móc powyższe zadanie spełnić,

musi być udzielony wydatny kredyt rządowy na prowadzenie budowy z tem zastrzeżeniem, że 50% produkcji cegieł oddaje się na wolny rynek. Każda cegielnia w danym miejscu zna najlepiej warunki budowlane i te najmniej wypadną, jeśli cegielnie będą prowadzić budowę domów. Nie będzie bezrobocia, usunie się głód mieszkaniowy, wróci się zapał do pracy, a z nim szczęście i zadowolenie obywateli. — Daremnie oczekiwać pożyczki dolarów, które rzekomo mogą nas natchnąć siłą twórczą, bo to leży w nas samych. Oddajmy cegielniom inicjatywę budowy domów, a rezultat będzie niezawodny!

K. T.

Przemysł ceramiczny w Lubelskiem i na Wołyniu.

Poza cegielniami z wyrobem ręcznym niema ani jednej fabryki dachówek ceramicznych, które są tu sprowadzane z Małopolski, Warszawy i Pomorza. Gliny są tu mułkowate, lōsy i dlatego nie rozwinął się tu przemysł dachówkarski. Badając ten teren, znalazłem w 2 miejscach bardzo dobrą glinę na dachówkę, kafle itd. W Pawłowiu, stacja Rejowiec Lubelski, znalazłem bardzo wielkie pokłady glin dachówkarskich. Robią z nich garncarze naczynia prymitywne, niepolerowane, wypalają w piecach polnych. Punkt na fabrykę dachówek dobry, bo niedaleko Lublin, Chełm, Kowel, Zamość, Hrubieszów, Krasnystaw z okolicami, które najczęściej ucierpiały od wojny. Są tu bogate pokłady gliny marylowej i dlatego mamy tu wielką cementownię „Firley“. Gliny marylowe bardzo lekkie, połowę wagi zwykłej gliny, świetne na wyrób kafli berlińskich, dlatego też tu dużo tych kafli się robi tak zw. kwadratele. Kafli deseniowych, majolikowych nie robią, bo niema glin czerwono się palących.

Drugim miejscem z dobrą gliną dachówkarską jest Urzędów, 14 klm. od stacji Kraśnik. I tu robią garncarze proste naczynia. W tych miejscach fabryki dachówek miałyby powodzenie, bo wsie bogate, a latem jako pokryte słomą palą się, jak sobótki. — Brak tu wielkiej cegielni na prowincji, a drzewem dziś wypalać się nie oplaca. Są całe powiaty, w których wcale niema

cegielni. Domy są z opoki lub drewniane. Za 1000 cegieł w Kowlu płacą 100 zł. Według mego obliczenia w samym powiecie Lubelskim potrzeba 4 cegielnie Hoffmannowskie. Ponieważ brak jest dachówek ceramicznych, robią w Lublinie eternit, ale jest bardzo drogi. Wapno wypalają tu przeważnie hydrauliczne i takim murują. Jest to drogie wapno, bo na głębokości 10 m. zaledwo 1 m. płyty się znajduje. Wapień ten zupełnie różny od zwykłych wapieni, bo ma własności silnie wiążące, jak cement; dołować się nie daje, bo kamienieje, do bielenia niezdatne. Jako wapno hydrauliczne bardzo dobre na zaprawy. — Wypalają tu dużo wapna z gliny marglowej w formie cegieł, głównie na Wołyniu. Na pograniczu południowym znajduje się już wapień krystaliczny, sylurskie, dające dobre wapno, ale pieców Hoffmannowskich nie mają, bo daleko od kolei i od drogi bitej. Niektóre pokłady są blisko kolei, ale należą do ordynacji Zamojskich np. stacja Nowiny na linii Zamość—Lwów. Jednym słowem ludność zamożna, liczna, brak drzewa sprzyja budowie cegielni, dachówkarni i wapienników, brak ludzi przedsiębiorczych. Jest tu pole pracy dla mających trochę gotówki. Teren dobrze znam, bo pracuję tu od 8 lat. Wskazówek, informacji udzielię, adres bliższy w „Rynku Maszynowym“, Poznań, Wielka 10.

K. T.

Jak się robi klinkier?

Wobec licznych listów z zapytaniem o wyrobie klinkru podaję tu opis wyrobu klinkru do budowy dróg, mostów, kanałów itd.

Gлина do wyrobu klinkru musi być wolna od kamieni, marglu, humusu i bitunów. Te ostatnie wywołują wzdymanie się cegieł. Kolor gliny zupełnie obojętny, również i plastyczność. Glinę ukopaną, przemnożoną miesza się na tęgie ciasto i formuje cegły ręcznie lub maszynowo. Cegły przed zupełnym wyschnięciem prasuje się dla nadania im ostrych krawędzi. — Jest to tak zw. wyrób mokry. Wyrób klinkru na sucho odbywa się następująco: glinę wprost z kopalni suchej zwozi się do desintegratorów, które glinę rozpylają, przesiewa się i z otrzymanej mąki suchej prasuje się cegły w prasach hydraulicznych pod ciśnieniem do 200 atm. Cegły zrobione na sucho, czy mokro muszą być jeszcze suszone. Po wyschnięciu wypala się je w piecach. Najlepszy piec do wypalania klinkru jest Hoffmannowski z komorami po 2.50 m. dł., 2.50 m. wys., 3 m. szerokości, ze ścianami przedziałowymi podwójnymi, między którymi zawieszono są ruszty do spalania węgla. System tego pieca umożliwia

otrzymanie wysokiej temperatury, potrzebnej do sklinkrowania cegieł, bez obawy przepalania z defermacją, jak to bywa na piecach gazowych Mendheima.

Po wypaleniu probuje się klinkier uderzeniem młotka 2 kg. Klinkier, pękający pod tem uderzeniem, niezdatny jest do budowy dróg. — Wymiary klinkru do budowy dróg najlepsze są 25 cm. × 10 × 10 cm. Klinkier do budowy mostów, kanałów i fundamentów powinien mieć wymiar pełnej cegły tj. 29 cm. × 14 cm. × 7 cm., a to celem utrzymania silnego wiązania i szybkiej roboty. — Najlepszym byłby klinkier robiony sposobem hutniczym przez stapianie gliny w wannach i odlewanie w formach, a następnie przez hartowanie podobnie, jak to robią huty szklane, niestety natura gliny nie znosi tych manipulacji, a zresztą wypadłoby to za drogo.

Drogi w Lubelszczyźnie.

Wobec braku naturalnego kamienia stan dróg jest w opłakanym położeniu. Po deszczu drogi zamieniają się w jedną masę gliniastego ciasta. Już rząd rosyjski zaczął brać się do budowy dróg z klinkru i postawił 4 klin-

MASIELNICE WIELKOPOLSKIE

Najłatwiejsza obsługa!
Nadzwyczaj lekki bieg!
Wygodne czyszczenie!

Wykonane z najlepszego materiału. Bezdzielnym
browe. Pierwszorzędne precyzyjne wykonanie

BRACIA RUTKOWSCY
Fabryka Masielnic
JAROCIN, (Wielkopolska) Krakowska 40

2831

POMORSKA
SKŁADNICA SUROWCÓW
T. CZACHOWSKI
W TORUNIU

ul. Czerwona
Droga.

Tele
806

Zakup:

żelaza starego, metali,
kości, szmat, papieru,
stłuczek szklanych itp.

Sprzedaż:

żelaza sztab., blach, bednarki i podków

Zamiana:

żelaza starego na żelazo nowe i użytkowe

Specjalność: Demontaż i użytkowanie starych urządzeń fabrycznych.

Hurt

Detal

W. KATAFIAS - TORUŃ

Najstarsze przedsiębiorstwo na Pomorzu.

Telefon 447

— Adres telegr.: W. Kataffas, Toruń. —

Telefon 447

SPRZEDAŻ

maszyn do pisania i urządzeń
biurowych, samochodów,
motocykli, wszelk. akcesoryj,
rowerów, maszyn do szycia,
wirówek do mleka, oraz
wszystkich części zapasowych
i przyborów; opon i węży,
oliwy, tłuszczu i benzyny
najprędniejszej jakości.

WYTWÓRNIA

nowych części precyzyjnych
i naprawy różnych aparatów,
maszyn do pisania, motocykli.

WYKONANIE

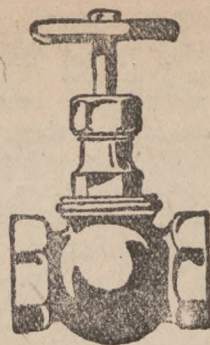
wszelkich prac tokarskich,
emaljowanie części metalow.
i naprawa gum
samochodowych

Zastępstwo motocykli „B.S.A”, „A.J.S”, „Triumph”, „D.K.W.”
i dostawa wszystkich innych fabrykatów.

Wielki wybór wszystkich oryg. części do samochodów „FORD” zawsze na składzie

STACJA BENZYNOWA

2855

ZAWORY KURKI

NA WODĘ, PARĘ I GAZ.

CENY KONKURENCYJNE

3621

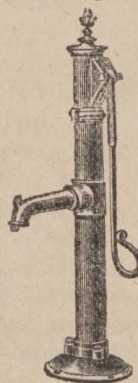
S. Samulski i Sp., Pleszew

FABRYKA MASZYN i ARMATUR - ODLEWNIA - KOTLARNIA

Fabryka pomp i budowa studzien

Henryk Lund

Bydgoszcz, ul. Sobieskiego 6. Tel. 249
1272) Rok założ. 1882.

Studnie wiercone do każdej głębokości.
Wielki skład części zapasowych, rur
oraz pomp wszelkiego rodzaju.

Reparacja szybka; monterzy stale do
dyspozycji.

ANDRZEJ BERLIŃSKI

WYTWÓRNIA WYROBÓW METALOWYCH
LWÓW, SŁOWACKIEGO 4.

WYRABIA: ZNACZKI DLA PSÓW, ODZNAKI DLA
WSZELKICH STRAŻY POŁOWEJ, LASOWEJ ITP.
TABLICE ORIENTACYJNE DLA GMIN, DRUGO-
WSKAZY ORAZ WSZELKIE ODZNAKI TŁOCZONE
W METALU.

WARSZTATY SZEWOZENKI 11.

Maty sufitowe

i obręcze na beczki
(cementówki)

wyrabiam i dostarczam.

Wytwórnia mat sufitowych

Ludwik Kuźma, Libertów
p. Swoszowice (k. Krakowa)

3737

krownie z piecami gazowymi Mendheima w Zamościu, Biłopolu koło Chełma, Budach koło Tomaszowa, Izbicy koło Krasnego Stawu i prywatna jedna w Lublinie. Obecnie zaledwo 2 klinkrownie są w ruchu, ale koszt ich wyrobu tak drogi, że sejmiki powydzierżawiały je i wyrabiają cegłę zwykłą. Resztę klinkrowni moskale uchodząc zburzyli piece, kominy. Obecnie rząd, sejmiki pow. Lubelskiego projektują budowę szeregu klinkrowni, aby drogi ludzkie utrzymać. P. inżynier Marynowski, dyrektor Dyrekcji Robót Publicznych studjuje klinkrowe drogi i za jego inicjatywą sejmiki uchwalają budowę dróg i budowę klinkrowni. Brak tylko przedsiębiorców, którzyby chcieli się podjąć wzięcia na siebie wyrobu, np. w pow. Lubartowskim. Sejmik daje pewnemu chłopu 100.000 zł. pożyczki, aby wybudował na swoim gruncie klinkrownię i dostarczał 3 miliony klinkru. Jakże można proponować coś chłopu, o czym pojęcia nie ma! Może znajdzie się w Poznańskim jaki przedsiębiorca-fachowiec, a zrobiliby interes.

K. T.

Nadesłane.

Szanowna Redakcjo!

Niniejszem prosiłbym o łaskawe umieszczenie mego „listu otwartego“ jako poparcia odezwy Pana Kazimierza Tokarza z Lublina, która powinna według mnie znaleźć cały zastęp zwolenników.

„W n-rze 4-tym „Rynku Metal. i Maszynowego“ przeczytałem z wielkiem zainteresowaniem odezwę p. Kazimierza Tokarza do pp. Ceramików całej Polski, nawołującą tychże do zrzeszenia się i wydawania wspólnymi siłami pisma ceramicznego, któreby wychodziło w formie bezpłatnego dodatku do „Rynku Metal. i Maszynowego“.

Inicjatywa p. K. Tokarza powinna się spotkać z jaknajwiększym poparciem sfer ceramicznych, które powinny wziąć pod uwagę dotychczasowy, katastrofalny wprost brak literatury i prac naukowych polskich w zakresie ceramiki, a przecież tak niezbędnych dla doskonalenia się przemysłu.

Ja osobiście całkowicie się solidaryzuję z myślą p. K. Tokarza, którego być może w najbliższym czasie będę miał zaszczyt poznać i proszę jednocześnie pp. Ceramików o wyrażenie swego zdania w tej kwestji.

Jakkolwiek jestem jeszcze młodym ceramikiem, chciałbym poprzeć ten wzniosły projekt przez wniesienie prośby o przyjęcie mnie na członka przyszłego związku, oraz przez opracowanie kilku referatów ceramicznych w zakresie fabrykacji porcelany i fajansu, gdyż w tym kierunku pracuję.

Szan. Redakcjo natomiast usilnie proszę o jaknajprędzszemu urzeczywistnienie swych wzniosłych planów i — przez stworzenie działu ceramicznego w swym czasopiśmie — przyczynienie się do rozwoju kultu sztuki ceramicznej na ziemi polskiej.

Bogdan Szałwiński, młody ceramik.

Przeszków, dnia 14. II. 1927 r.

Kto zarabia na eksporcie drzewa?

(s) Pomimo szalonego spadku frachtów morskich od przewozu drzewa — pośrednicy gdańscy płać polskim eksporterom za materiały angielskie takie same ceny, jakie płacili podczas największej wyżki frachtów morskich. Obecnie fracht od przewozu standardu drzewa tartego z Gdańska do Londynu kosztuje 37 sh., a więc jest przeszło dwa razy tańszy, niż podczas strajku węglowego w Anglii. Nie odbiło się to na cenach, płaconych przez pośredników gdańskich, którzy w dalszym ciągu proponują po £ 10 za standart niesortowanych bali angielskich franco wagon Gdańsk. Poważniejsi eksporterzy gdańscy płać lepsze partje bali £ 10.5, a nawet w ubiegłym miesiącu

można było uzyskać £ 10.10 franco wagon Gdańsk. Ten wyzysk eksportera polskiego przez pośredników gdańskich domaga się jaknajszybszego przeciwdziałania, gdyż w razie przeciwnym nasz eksport drzewny nie będzie w stanie uzyskać dobrej konjunktury eksportowej, pozostawiając lwią część zysków w rękach kosztownego pośrednictwa gdańskiego. Winna tu jest również wadliwa organizacja przemysłu drzewnego, która nie zespoliła dotychczas ekspansji polskiego drzewa zagranicą.

Zrunku materiałów budowl., wyrob. metal., drzewa i blachy

MATERJAŁY BUDOWLANE.

Lwów, 22. 2. Zainteresowania na materiały budowlane niema. Tendencja utrzymana. Usposobienie wyczekujące. Cegła za 1000 sztuk 60 zł., dachówka 150, gąsiory 0. 65 zł. za sztukę, cegła dęta 100 zł. loco cegielnia. Wapno budowlane 310 zł. loco stacja załadowcza.

DRZEWO.

Bydgoszcz, 21. 2. Urz. Ceduła Giełdy drzewnej w Bydgoszczy notuje dyszle brzożowe dł. 4 — 4¹/₂ m, 8 — 12 cm. średnicy 3.50 zł. za sztukę, w tranz. fr. wagon parytet Inowrocław, szprychy dębowe 22 zł. za kopę w tranz. fr. wagon parytet Inowrocław, deski i bale olszowe gr. 26 mm, 50—52 mm i 80 mm, 100 zł. kupno franco wagon Bydgoszcz, bale bukowe 2, 2¹/₂, 3 i 4 mm, 95 zł. kupno fr. wagon Bydgoszcz, deski i bale olszowe dwuletnie, zdrowe bez sęków 125 zł. sprzedaż franco wagon Bydgoszcz, podkłady dębowe I klasy 11.55 zł. (£ 5.5) sprzedaż franco wagon Gdańsk, kloce bukowe, odziomkowe, bezsęczne I klasy śr. w czubie od 30 cm wzwyż dł. od 4 m wzwyż, zdrowe, zimowego cięcia 70 zł. sprzedaż franco wagon stacji odbiorczej na Pomorzu i w Poznańskim, kloce bukowe: odziomkowe, bezsęczne, I i II kl. średnicy w czubie od 25 cm. wzwyż dł. od 3 m wzwyż 55 zł., sprzedaż franco wagon stacji odbiorczej na Pomorzu i w Poznańskim, dłuższe sosnowe zdrowe, drobnościaste częściowo do 8 m bez sęka, w tem 15% I kl., 40 — 50% II kl., 30% III kl., 10 — 15% IV kl. średnicy w czubie od 48 cm. wzwyż 79.50 zł. (37.50 Rmk.) 85 zł. (39 sh.), sprzedaż franco wagon Gdańsk. W poszukiwaniu: sosnowe bale angielskie według zwyczajów gdańskich, podkłady dębowe dla Hiszpanji, sosnowe bloki eksportowe. W zaofiowaniu: ca 40.000 kopalniaków i sosnowe, brzożowe wałki na pniu.

WYROBY METALOWE.

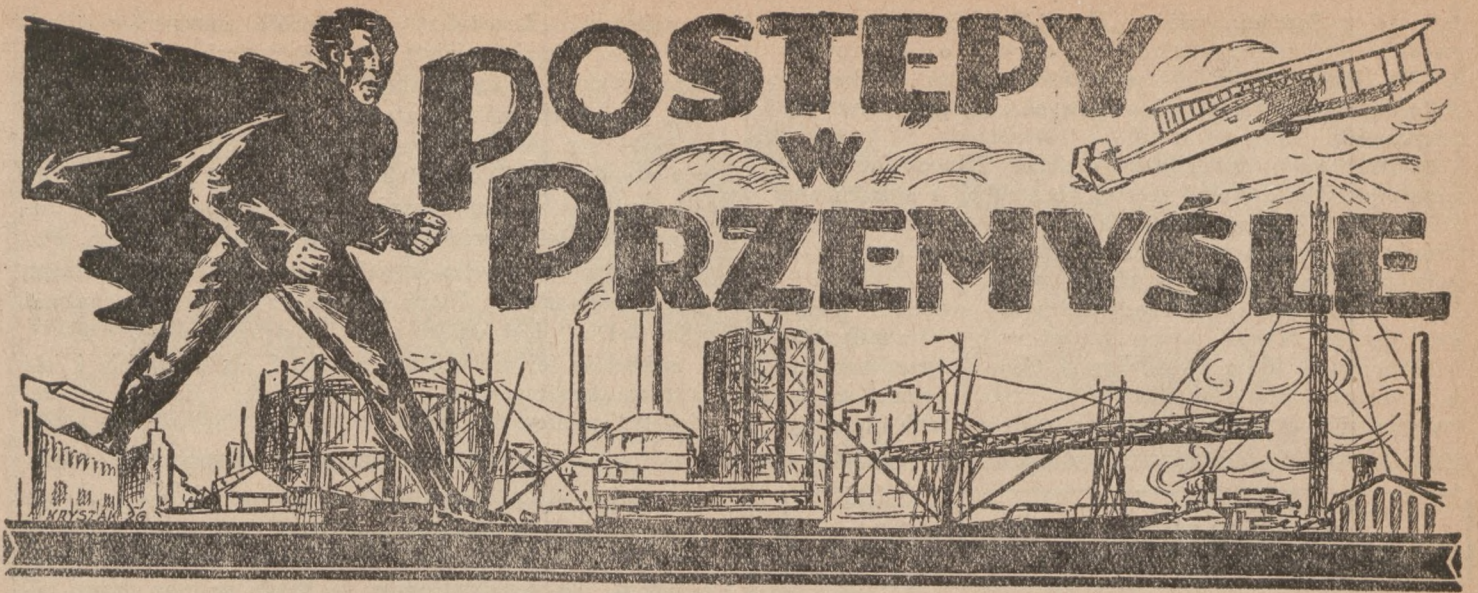
Warszawa, 22. 2. Dom Handlowy A. Gepner, Warszawa, Grzybowska 27, notuje następujące ceny orientacyjne w zł. za 1 kg. cyna Banca zł. 15, ołów hutniczy 1.45, cynk 1.53, antymon 3.50, aluminium 6.00, blacha cynkowa zasadnicza cena 1.72, miedziana 4.50, mosiężna 3.70 — 4.20.

BLACHA.

Warszawa, 22. 2. „Polska Cynkownia“, Warszawa, Piękna Nr. 11a, notuje następujące ceny za kg. fr. wagon st. Warszawa: blacha ocynkowana I gat. 20 ark., w snopku 1.10 zł. — 22 ark. w snopku 1.15.

Złoty w dniu 22 lutego 1927 r.

Gdańsk przekaz na Warszawę 57.44 — 57.58, gotówka 57.53 — 57.67; Budapeszt gotówka 63.10 — 64.60; Londyn przekaz 43.50; Zurych przekaz 58; N. Jork przekaz 11.37; Czernowce przekaz 1900; Bukareszt przekaz 1890; Ryga przekaz 64; Amsterdam przekaz 25; Medjolan przekaz 249.50; Berlin przekaz na Warszawę, Poznań lub Katowice 46.855 — 47.095, gotówka 46.76 — 47.27; Wiedeń przekaz 78.75; Praga przekaz 378¹/₂.

Srebro z ołowiu.

Mniej więcej w połowie ub. roku pojawiła się w Norwegii sensacyjna pogłoska, że niejaki inżynier Ellestad, Norweg, znalazł sposób przerabiania ołowiu na srebro. Wiadomość tę starały się władze norweskie narazie ukryć w tajemnicy, mimo to przedarła się ona wkrótce do szerszych kół, nie omijając środowisk ludzi, zapatrujących się na tego rodzaju sensacyjne rewelacje sceptycznie.

Szczęśliwy wynalazca, opuściwszy przed 25 laty ojczyznę, błąkał się po całej kuli ziemskiej.

Pewnego dnia Ellestad znalazł w Australji kawałek ołowiu, powleczony lekką warstwą srebra. Wypadek ten pechnął go na tory wynalazku. Ellestad doszedł do wniosku, że ołów drogą różnych procesów w ciągu pewnego czasu zamienił się w srebro — i ten właśnie proces postanowił przyspieszyć przy pomocy reakcji chemicznych. Po długich eksperymentach udało mu się osiągnąć pozytywne rezultaty.

Jako wierny syn swej ojczyzny, Ellestad wrócił do Norwegji. Przed rokiem Ellestad przyjechał do Osla, wtajemniczył kilka osób w arkana swego wynalazku i wraz z nimi kupił stojącą za miastem opustoszałą fabrykę za 170 tysięcy koron, którą przerobił specjalnie dla celów fabrykacji srebra.

Ellestad otoczył swą postać kolczastym drutem. Na terytorjum fabryki dla osób obcych wstęp był surowo wzbroniony. Ellestad z nikim nie rozmawiał, nikogo nie przyjmował, nie opuszczał swej fabryki ani na chwilę. Wszystko otoczone było ścisłą nieprzeniknioną tajemnicą.

Nie udało się jednak ukryć tego faktu, że przed kilku tygodniami rząd zwołał specjalną konferencję, na któ-

rej badano ciężki kawałek srebra, sfabrykowany przez Ellestada. Wyniki ekspertyzy nie dotarły jednak do wiadomości ogółu.

Nie jest to zwykła tajemnica, gdyż wynalazca żąda za nią 50 milionów koron, gwarantując, że dzięki wprowadzonym przez niego maszynom może dziennie sfabrykować za 50 tysięcy koron szlachetnego metalu.

Przed kilku dniami jednak Ellestad uchylił tajemnicę. Zaprosił do swej fabryki trzy osoby, które były obecne podczas fabrykacji srebra, — Ness — jubiler, Dalle — sierżant i inż. Klawestad.

Wyjaśnienia, podane przez inżyniera Klawestada, któremu powierzono obecnie nadzór nad fabryką, były następujące:

— „Kupiliśmy sami kawałek ołowiu. Ellestad w naszej obecności rzucił ów ołów do kotła. Ścisłe co piętnaście minut Ellestad dolewał kilka kropel jakiegoś płynu i ołów twardniał coraz bardziej. Ołów ani na chwilę nie wymykał się z pod kontroli naszego wzroku. Ellestad przeniósł następnie ołów do drugiego kotła, gdzie dołał kilka kropel jakiegoś płynu, z trzech różnych flakonów. Gdy masa ta, wyjęta z kotła, została ostudzona — przed nami leżał gotowy kawałek srebra“.

Wszyscy świadkowie wykluczają możliwość oszustwa i analiza sztucznego srebra wykazała, że mieści się w niem tylko 0,007 procent domieszki.

Jakkolwiek świat naukowy zapatruje się na wynalazek ten sceptycznie, to sfery przemysłowe, zwłaszcza jubilerzy, poświęcają mu bardzo wiele zainteresowania. Prawdopodobnie będziemy mogli o sprawie tej wkrótce dowiedzieć się więcej.

W. R.

Aparaty do gaszenia ognia.

(h) Kto nie zna choćby z reklamy osławionego „Minimaxa“? Jest to przyrząd spotykany prawie na każdym kroku w teatrach, fabrykach, magazynach itd. i jako aparat do gaszenia ognia niejednemu już oddał bardzo duże zasługi.

Obok „Minimaxa“ istnieje dzisiaj już cała masa aparatów innych mniej lub więcej udoskonalonych, wśród których wybija się jednakże i coraz więcej zaprowadza w

Polsce aparat „Knock-Out“ francuskiej fabryki Braci Bouillon w Paryżu. Firma ta posiada własną fabrykę tych gaśnic w Polsce, która jako oddział jest kierowaną przez specjalistów, a zatrudnia wyłącznie polskie siły. Dzięki więc temu jest w stanie taniej sprzedawać swoje wyroby jak firmy te, które swoje gaśnice muszą sprowadzać z zagranicy. W czerwcu rb. na międzynarodowej wystawie po-

zarniczej w Poznaniu gaśnice „Knock-Out“ będą demonstrowane we wszystkich odmianach, począwszy od 3 litrowych do 400 litrowych, które są umieszczane na wózkach i służą do użytku w strażach ogniowych i przedsiębiorstwach fabrycznych.

Sukces swój zawdzięczają gaśnice „Knock-Out“ wyłącznie swej nadzwyczaj prostej konstrukcji i składnikowi chemicznemu płynnej piany, która nie zawiera żadnych kwasów, a temsamem nie niszczy przedmiotów, które zostały przy gaszeniu ognia oblane pianą.

Ponieważ gaśnice „Knock-Out“ są gaśnicami pianowymi, to jest takimi, które zamiast wody wyrzucają białą gęstą pianę, która tworzy gęstą pianę nieprzepuszczającą powietrza, przeto w pierwszym rzędzie nadają się do gaszenia płynów łatwopalnych. Cały szereg prób dokonano

z gaśnicami „Knock-Out“ w obecności inżynierów chemików, które miały miejsce w Uniwersytecie i Politechnice Warszawskiej, a wyniki tych prób uznano za bardzo dobre, protokoły zaś zaopatrzone w podpisy rektora Politechniki inż. prof. Skotnickiego, zastępcy rektora Uniwersytetu p. prof. Jabłońskiego.

Protokół między innymi mówi: „Próby wykazały solidne wykonanie, sprawne działanie w walce z ogniem. Piana gasząca nie zawiera kwasów, przy zetknięciu z ogniem i jest niepalącą“. Jeżeli zważymy i ten plus, że gaśnica „Knock-Out“ jest dzięki swej konstrukcji długotrwałą t. j. zawartość jej nie podlega psuciu, i ułatwianiu się i jest przytem niezamaczalna, to otrzymujemy prawie że idealny typ gaśnicy.

Orzecznictwo patentowe.

Konieczność opieki nad polskimi wynalazkami. Instytut Doświadczalny w Poznaniu.

Państwa na Zachodzie Europy, jak również Stany Zjednoczone Ameryki poznały już od dawna wartość otaczania najtroskliwszą opieką wynalazków ze względów państwowych korzyści. Z tego to powodu zostały potworzone t. zw. Instytuty Doświadczalne, wyposażone w niezbędne warsztaty i laboratoria, znajdujące się na usługach różnych dziedzin techniki, niezbędne środki pomocniczo-techniczne, wspaniałe biblioteki itp. Instytut zaś imienia Edisona w Ameryce posiada nawet pomieszczenia dla samych wynalazców.

Za wzorem zagranicy powstała podobna placówka również w Polsce, a celem jej jest niesienie pomocy materialnej, technicznej i moralnej przy zrealizowaniu nowych wynalazków, zachęcanie do nowych prac i dociekań naukowo-twórczych z zakresu techniki i pomoc w pracach naukowo-twórczych i doświadczalnych we wszystkich gałęziach techniki.

Polski Urząd Patentowy w Warszawie posiada obecnie około 40000 zgłoszeń na wynalazki, a z liczby tej podług statystycznych danych, opartych na wszechświatowych doświadczeniach, około 5 proc., a więc przynajmniej 2.000 wynalazków polskich bezwzględnie należy uważać za wynalazki racjonalne, być może nawet o bardzo doniosłym znaczeniu, które, jako sukces twórczego geniuszu narodowego, stać się mogą potężną dźwignią rodzimej techniki i przemysłu. Te 2.000 wynalazków winny być i u nas, na wzór zagranicy otoczone największą opieką i troską, ażeby ten cały skarb zachować dla użytku przedewszystkiem Polski i dlatego z chwilą powstania Instytutu Doświadczalnego w Polsce rozpoczyna się pod tym względem nowa era dla dziedziny techniczno-twórczej w Polsce.

Rozpatrując ideę I. D. z tego punktu widzenia, musimy przyznać, iż instytucja ta będzie w najbliższej przyszłości poważnym czynnikiem w rozwoju naszego przemysłu. Wypływa to już z samej istoty dzisiejszej wynalazczości, która idzie przeważnie drogą uzyskania środków do potania produkcji, wobec czego każda zrealizowana myśl twórcza w tym kierunku przynosi przemysłowi czasem wprost nieobliczalne oszczędności, służąc jednocześnie obniżeniu cen danego produktu.

Rozwój Instytutu Doświadczalnego jako placówki o charakterze społecznym uzależniony jest od poparcia społeczeństwa w formie moralnej i materialnej.

Nie chodzi tu o ofiary nadzwyczajne, lecz o drobności. I tak, każdy bliżej zainteresowany powinien zo-

stać członkiem Instytutu tem więcej, że daje to duże korzyści dla osób i instytucji będących członkami.

Roczna opłata wynosi 10 zł. dla oddzielnych osób, a 100 zł. dla przedsiębiorstw — każdy nabywa prawo ulgowego korzystania z przyszłych pracowni I. D., a wynalazcy otrzymują specjalnie korzystne warunki realizacji swych pomysłów.

Zarząd I. D. składa się obecnie z inż. Twardowskiego, dyrektora Szkoły Budowlanej jako prezesa Zarządu I. D. (Poznań, Aleje Marcinkowskiego 24), prof. Uniwersytetu Poznańskiego d-ra inż. Świeżawskiego, inż. A. Białawskiego i A. Bajkowskiego.

H. R.

Udzielone patenty.

Patent Nr. 6589/Kl. 37 d.

Fryderyk Alber i Jan Jasiczek, Bielsko.

Schody.

Nowa konstrukcja schodów omija ostre naroża, które są w ogólności w budownictwie niepożądane, szczególnie z powodów higienicznych.

Pojedyńcze stopnie tych schodów posiadają na podstawie zamiast ostrych krawędzi segmentowe wyłobienia, przyczem układ stopni jest połączony przez spoiny. Niedwidoczność tych spoin osiąga się przez wysunięcie przyłgi.

Patent Nr. 5055/Kl. 45 k.

Inż. Emil Walter, Bielsko.

Urządzenie do zabijania owadów.

Patent ten dotyczy urządzenia do zabijania owadów, a szczególnie much, zapomocą elektryczności.

Na wewnątrz wydrążonej podstawie umieszczone jest na stopniach naczynie metalowe w kształcie stożka, wewnątrz puste i napełnione cukrzoną wodą. Stożek ten jest bezpośrednio połączony z jednym z biegunów przewodu i osłonięty na stożkowej powierzchni filcem, który nasiąka się płynem z naczynia przez knot. Na filcu leży siatka druciana, a na niej jest ułożona izolowana przez porcelanowe kostki druga siatka, połączona z przewodem uziemnionym.

Aparat działa w następujący sposób: Owady, zwabione zapachem płynu, znajdującego się w naczyniu i przesiąkającego filc, siadają na zewnętrznej siatce i wkładają ryjek przez jej otwór do siatki, a raczej do filcu, przez co tworzą połączenie elektryczne i zostają zabijane. Zabite owady spadają do wnętrza podstawy którą się od czasu do czasu opróżnia przez otwór.

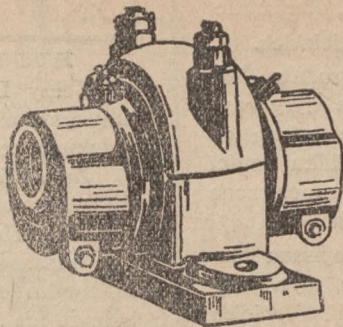
Ponieważ tylko naczynie i wewnętrzna siatka są nalaadowane elektrycznością podczas gdy zewnętrzna siatka jest połączona z ziemią, niema niebezpieczeństwa porażenia przez dotknięcie zewnętrznej siatki.

Napełnianie zbiornika odbywa się co 4—5 tygodni, a knot powoduje stałe zwilżanie filcu.

Wytwórnia Pędni, Maszyn i Odlewnia Żeliwa
KRAWCZYK i S-ka
 w Zawierciu

Specjalność: PĘDNI, odlewy maszynowe i budowlane żeliwne i bronzowe, koła zębate stożkowe i czołowe.

STALE NA SKŁADZIE SPRZĘBŁA CIERNE HILLA.
 OKNA ŻELAZNE KUTE.

WŁASNE BIURO w Warszawie,
 ul. Krucza 16, tel. 105-17.

Przedstawicielstwa:

na Wielkopolskę: Biuro Inżynierskie St. Grabianowski i S-ka w Poznaniu, Plac Wolności 14a, tel. 40-10 i 40-11, tamże stałe na składzie konsygnacyjnym: wałki transmisyjne, łożyska, wieszaki Sellera, koła pasowe i t. p.

na Pomorze: Biuro Inżynierskie St. Grabianowski i S-ka w Bydgoszczy, ul. Dworcowa 65, tel. 912.

na Małopolskę Zachodnią: Inż. J. Lombardo w Krakowie, ul. Szewska 24.

na Zagłębie Dąbrowskie i Górny Śląsk: Inż. St. Okoński, Sosnowiec, ul. Kaliska 1c, telefon 694.

3677

Zaprzyiężony Rzecznik Patentowy

inż. Herman Sokal
 Warszawa, Chmielna 27

Patenty, wzory, znaki towarowe jakoteż wszelkie sprawy ochrony przemysłowej w kraju i zagranicą.

3731

Wypielacze „Hexe“ od 1,75 do 4 m.

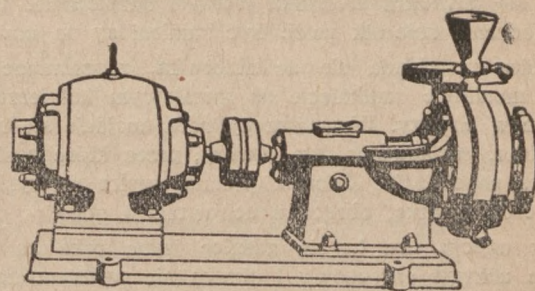
najdoskonalsze wypielacze, niezbędne do intensywnej uprawy roli 2638

Siewniki „Dehne“ i „Zimmermann“
 Pługi, kultywatory, lemlesze i odkładnie

Cepy do młócenia, stal resorową poleca

Adolf Krause & Co., T. z o. p.
 Toruń - Mokre. Telefon Nr. 646.

PRZY WSZELKICH ZAMÓWIENIACH
 PROSIMY ZAWSZE POWOŁYWAĆ
 — SIĘ NA NASZ TYGODNIK —

Pompy odśrodkowe

dla każdego rodzaju cieczy i każdą wydajność dostarcza:

Fabryka Maszyn Górniczych, Katowice - Ząbże

3240

Towar angielski jest najlepszy!

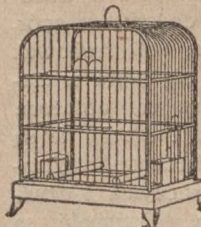
**BRAMPTON
 COVENTRY**

WARSZAWA-NIECZAŁA
 'ROTAR'

British goods are best!

KLATKA DO GOŁĘBI - NA 5 PAR
 DO SKŁADANIA

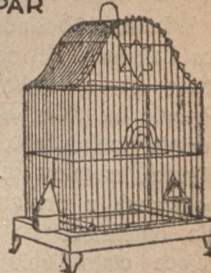

Wytwórnia klatek

druciano - metalowych dla ptaków, gołębi, papug itd.

Hurtownie - Detalicznie

M. Schmidt - Poznań
 ul. Dąbrowskiego 52 Tel. 6961

3850

Patent Nr. 6604.

Banska a hutni spolecnost, Brno i Karl Mayer, Karlshütte.

Stalowa blacha z fajerkami do kuchni angielskich.

Zgłoszono 25 września 1925. Udzielono 22 grudnia 1926. Dotychczas znane blachy do kuchni angielskich były wykonane z żelaza lanego lub kutego. Płyty lane pękają po krótkim używaniu, blachy kute, wykonane z kilku części są ciężkie i przytem nietrwałe, blachy takie zaopatrzone w pierścieniowe zagięcia wypaczają się w użyciu.

Wady te omija w zupełności nowa poniżej opisana blacha. Blacha ta jest wykonana ze stali i posiada wywinięty pierścień walcowy, zaopatrzonej wkładką ze stali. Pierścień taki nadaje płycie wielką sztywność, która zostaje znacznie zwiększona dzięki wkładce stalowej. Środkowe części blachy kuchennej posiadają zagięcia, w które wchodzi sąsiednie blachy. W celu ochrony tych zagięć i usztywnienia blachy przymocowuje się do niej zapomocą nitów blachy podkładowe, które oddalone są od blachy ogniowej o odległość równą grubości podkładki. Blachy podkładowe są tak wygięte, że przylegają pod zagięciem do blach ogniowych, przez co blachy te są szczególnie chronione przed spalaniem. Osiąga się przez to przepływ powietrza między blachą ogniową a podkładką. Fajerki kuchenne i wpuszczone w otwór płyty ogniowej są usztywnione zapomocą żeberka, biegnących promieniowo. Fajerki są lane lub wytłoczone. Poszczególne pierścienie fajerek otrzymują zaokrąglone krawędzie, w celu uniknięcia uszkodzeń naczyń kuchennych.

Patent Nr. 6280.

Wacław Czaplicki, Warszawa.

Gaśnica.

Zgłoszono 25 stycznia 1922. Udzielono 10 listopada 1926.

Poniższa gaśnica odznacza się ruchomym naczyniem do części kwasowej naboju, wobec czego manipulacja kwasu odbywa się zewnątrz zbiornika łatwo i bezpiecznie. W razie uszkodzenia zbiornik może być zamieniony na nowy.

Gaśnica ta składa się ze zbiornika, zaopatrzonego u góry w metalowe zamknięcie na metalowym kołnierzu, zaopatrzone w chwyt. Wewnątrz cylindra znajduje się ruchomy cylinder, posiadający dwa otwory, przez które następuje chemiczne napełnienie. Zbiornik posiada wylot wytryskowy, zabezpieczony siatką, obręcz z uchwytem i ucho.

Przy użyciu chwytka się gaśnicę jedną ręką za ucho, drugą za uchwyt obręczowy i obraca się wylotem na dół, wskutek czego część kwasowa naboju spada na dół i otwierając swoje zamknięcie łączy się chemicznie z roztworem zbiornika, wytwarzając prężne gazy.

Patent Nr. 6248.

Polska żarówka Osram, Sp. Akc., Warszawa.

Elektryczna lampka o wyładowaniu jarzącym.

Zgłoszono 4 lutego 1922. Udzielono 6 listopada 1926. Pierwszeństwo 22 lutego 1921.

Wynalazek dotyczy lampki o wyładowaniu jarzącym, której zaletą jest odporność na wstrząśnienia.

Lampka posiada cylindryczne szklane naczynie o trzonku Edisona. Wewnątrz podstawy mieści się dodatkowy opór, który otacza druty doprowadzające prąd w linii śrubowej. Prawie na całej długości naczynia znajduje się płyta z materiału izolującego, której obie powierzchnie są obłożone płytami metalowymi, służącymi jako elektrody. Blachy te są połączone z drutami. Do płyty są przytwierdzone trzymadła, opierające się na wewnętrznej ścianie naczynia i dźwigające ciało izolujące wraz z elektrodami. Trzymaki są utrzymywane w stałej pozycji zapomocą dziebka. Elektrody mogą mieć dowolny kształt np. liter, znaków lub t. p.

Różne**Jakie metale znajdują się w organizmie ludzkim?**

Jerzy Bohn, dyrektor laboratorium chemicznego przy uniwersytecie paryskim, rozwiązał pytanie, czy w ciele ludzkim znajdują się metale i w jakiej ilości.

Ze studjum wynika, że organizm ludzki zawiera stosunkowo znaczne ilości sodu, potasu, wapna i magnezji, wchodzących w skład ziemi czy kamieni.

Własności i rola tych metali w ludzkim organizmie są bardzo różnorodne; wiadomo np., że bez potasu serce ludzkie nie mogłoby bić. Magnezja zato jest podstawowym składnikiem albuminoidów, czyli pokarmów białkowych.

Cynk znajduje się w organizmie wszystkich zwierząt, we wszystkich organach i komórkach: we krwi np. cynku mamy w ilości 15 do 25 miligramów na litr; mózg nasz zawiera cynk w ilości przeszło jednego decygrama.

Mangan zawierają wszystkie żyjące organizmy; wątroba ma znaczne ilości żelaza; substancje zaś czynne organizmu, jak fermenty czy witaminy, są coraz bardziej uważane jako połączenia składników organicznych z metalami.

Największa opona na świecie.

W fabryce Dunlop w Anglii wyrabiane są obecnie największe opony dla gigantycznych samolotów pasażerskich. Tak wielkich opon nigdy jeszcze nie fabrykowano. Średnica opony takiej wynosi 2,3 metra i waży blisko 100 kg. Waga dętki (kiszki) wynosi 17 kg w porównaniu z dętką lekkiego samochodu, która waży około 750 gramów.

Opony są typu drucianego, a wytrzymałość tych drutów, umieszczonych w obręczy opony, wynosi 18 ton angielskich na każdy drut. Koła waży po 254 kg., a średnica otworu osiowego wynosi pół metra.

Czasopisma techniczne

Ostatnie zeszyty „Technik für Jedermann“ przyniosły szereg bardzo ciekawych nowości technicznych, wśród których należy wymienić: „Wyzyskiwanie prądu powrotnego w tramwajach“, — „Wszechstronna lampa Steinberga“, — „Kolorowy film“, — „Nowoczesne uniwersalne pismo świetlne w reklamie“, — Elektryczne maszyny do prania“, — Jak powstaje sztuczny łupek“ itd.

Zeszyt 8 zawiera na ilustracji tytułowej fotografię samolotu-olbrzyma, skonstruowanego przez wrocławskiego inżyniera Klanta. Jeden z artykułów rozstrząsa aktualne zagadnienie upłyniania węgla metodą Bergina. — Oprócz tego szereg sensacyj technicznych, jak również praktycznych rad i wskazówek.

**Ze Związku Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych
na Województwa Poznańskie i Pomorskie**

OKOLNIK Nr. 2.

Następne Zebranie Związku

odbędzie się w poniedziałek, dnia 23 lutego rb. o godz. 20-tej na salce Piwnicy Ratuszowej, Stary Rynek 1, z następującym porządkiem obrad:

1. Sprawozdanie Zarządu.
2. Przyjęcie nowych członków.
3. Sprawa Polskiego Związku Przeds. Elektr. w Warszawie.
4. Sprawozdanie inż. Biskupskiego o redakcji warunków dost.
5. Sprawa Zakładów Przemysł. Tow. Kolejki Opalenickiej.
6. Wolne głosy.

O punktualne i liczne przybycie uprasza

Zarząd.

Przetargi — Submisje — Licytacje

Przy miejskiej gazowni w Środzie

zamierza się uruchomić

destylarnię smoły.

Dzienna produkcja gazu wynosi od 900 do 1000 kbm. i smoły w odpowiedniej do tego ilości.

Upraszamy o złożenie ofert na budowę wymienionej destylarni do 1 marca r. b., gotowi do udzielenia każdej informacji.

Magistrat

3739

Przetarg budowlany.

Dyrekcja Kolei Państwowych w Poznaniu ma zamiar oddać w drodze przetargu publicznego wykonanie budowy magazynu towarowego na stacji Leszno.

Oferty w zalakowanych kopertach z napisem „Oferta na bud. mag. towar. na st. Leszno“ należy nadesłać do Dyrekcji Kolei Państwowych Poznań do Nr. dz. III/4 D. 22/97310/26 (skrzynka ofertowa) do dnia 10 marca 1927 r.

Ogłoszenie.

Wydział Drogowy Dyrekcji Kolei Państwowych w Radomiu ogłasza przetarg na dostawę żwiru (lub piasku gruboziarnistego) dla uzupełnienia podtorza w liniach Dyrekcji.

Szczegółowe warunki dostawy można otrzymać w Wydziale Drogowym Dział Nawierzchni i Stacji, Radom, Plac 3-go Maja.

Termin ofert na dostawę żwiru upływa z dniem 16 marca 1927 r.

Przetarg.

I. Okręgowe Szefostwo Budownictwa ogłasza przetarg na dostawę żarówek próżniowych i gazowych w roku 1927 na potrzeby oddziału i instytucji wojskowych, zakwaterowanych na terenie D. O. K. Nr. 1. Szczegóły przetargu, warunki techniczne są do przejrzania i pobrania za zwrotem kosztów druku w 1 Okr. Szef. Przejazd Nr. 15, pokój 172, codziennie w godzinach 11—13, z wyjątkiem środy i soboty.

Termin ostateczny składania ofert wyznaczam na dzień 8 marca 1927 r. godzina 12-ta.

I Okręgowy Szef Budownictwa.

Ogłoszenie przetargu.

Tymczasowy Wydział Samorządowy rozpisuje rozprawę ofertową na budowę trzyprzęsłowego mostu żelazno-betonowego długości 29 m. na rzece Wereszycy w Komarnie na drodze Wojewódzkiej Komarne—Mikolajów.

Oferty w zamkniętych kopertach należy składać do dnia 21-go marca rb. do godz. 10-ej przedpołudniem w Biurze meljoracyjnym Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie przy placu Smolki L. 3, I. p., gdzie też w godzinach urzędowych można przeglądać plany i przedmiar robót, oraz zasięgnąć bliższych informacji co do szczegółów budowy.

Piotrowski w. r.

Dyrektor Kancelarii Tymcz. Wydziału Samorządowego.

Śląski Urząd Wojewódzki rozpisuje niniejszem ofertowy pisemny

przetarg publiczny

na urządzenie centralnego ogrzewania w nowym gmachu Województwa i Sejmu Śląskiego w Katowicach.

Oferty wraz z ogólnymi i szczegółowymi warunkami, które będą stanowiły integralną część kontraktu, podpisane przez oferenta, osteplowane po myśli ustawy z dnia 30 września 1926 r. Dz. U. R. P. Nr. 98, należy wnieść do Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego Wydział K. R. na oryginalnych formularzach, w zamkniętych i opieczętowanych kopertach z napisem:

„Oferta na urządzenie centr. ogrzewania w nowym gmachu Województwa w Katowicach“ do dnia 10 marca 1927 r. do godz. 10-tej, w którym to dniu nastąpi ich otwarcie przez Komisję przetargową.

Warunki przetargu, potrzebne druki można oglądać i nabyć w godzinach od 8-mej do 14-ej w kancelarii Wydziału K. R.

Za wojewodę

Inż. Zawadowski m. p. w. z. Naczelnika Wydziału K. R.

Sprzedaż drewna dębowego.

Przetarg na sprzedaż 2,498,53 m³ drewna dębowego, w tem 519,85 m³ fornierowego i dyktowego z N-ctwa Jedlnia odbędzie się dn. 7 marca 1927 r., o godz. 12-ej, w lokalu D. L. P. w Radomiu, przy ulicy Lubelskiej 53.

Informacyj udziela D. L. P. w Radomiu, oraz Nadleśnictwa Jedlnia.

Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu.

Wydział Powiatowy Sejmiku w Ostrowie Mazowieckim niniejszem rozpisuje

KONKURS

na dostawę kamienia na szosę państwową N. 3/I w okolicy osady Czyżewo w ilości 870 mtr.³ na 12, 21, 22, 23 i 24 km.

Oferty w zapieczętowanych kopertach z napisem: „Oferta do przetargu na dostawę kamienia na szosę N. 3/I (Zambrow-Czyżewo-Nur.), mającego dobieć się w dniu 28 lutego 1927 r.“, składać należy w biurze Wydziału Powiatowego Sejmiku w Ostrowie Mazowieckim, mieszczącym się przy szosie państwowej N. 3 w gmachu Starostwa w godzinach urzędowych od 8.30 do 15.30, gdzie również można obejrzeć lub otrzymać warunki przetargu.

Termin składania ofert upływa z dniem 28 lutego 1927 roku.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego
Starosta: St. Brzęczek.

Przetarg na dostawę żwiru.

Okręgowy Zarząd dróg Samorządowych w Nowym Sączu ogłasza publiczny przetarg na dostawę żwiru kons. na następujące drogi:

Zakliczyn—Sącz—Szezawnica w obrębie powiatu Nowy Sącz. Słotwina-Brzesko — Nowy Sącz w obrębie powiatu Nowy Sącz. Nowy Sącz — Tylicz. Ropa — Wysowa, Gorlice — Konieczna. Zagorzany — Zborowice. Jasło — Żmigród — Grab. Żmigród — Gorlice.

Oferty pisemne należy wnieść do dnia 7 marca r. b. godz. 12-ta w południe.

Informacyj co do warunków dostawy udziela biuro Zarządu codziennie w godz. 11—13 przedpołudniem.

Dzierżawy, zastępstwa, personel, sprzedaże itd.

INŻYNIER

dobrze wprowadzony w sferach przemysłowych i komunalnych poszukuje **zastępstwa poważnej firmy żelazo-betonowej na Kalisz i sąsiednie powiaty.**

Oferty uprasza się nadsyłać do admin. „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 3738.

MOTOR 16-KONNY

w dobrym stanie zamienię na motor 8-konny. Prąd zmienny. Wiadomość: St. Wieczorek — Strzemieszyce. 415

Dostarczam natychmiast z własnych składów **nowe**

pasy zapędowe

Balata — 125 m długo., 200 i 250 mm szerokie.

Pasy sprzedaje się poniżej własnych kosztów w celu opróżnienia składu

F. Nack'a Nast. - Katowice
ul. Francuska nr. 1.

3733

PRASĘ ODŚRODKOWĄ

(Excenterpresse), nieużywaną, sprzedam. Sadowicz — Pozań, Św. Marcin 27. 931

Ślifierki do ostrzenia

narzędzi, haki do ław stolarskich, wykonuje masowo i po-lca 3742

fabryka „Fama” w Chelmży (Pomorze)

PIŁĘ TAŚMOWĄ

(Teichert — Lignica) przekładnię, tokarkę i 4 koła jesio-nowe, sprzeda: Borkowska — Toruń, Podmurna 37 I. 844

Gazownia Miejska Bydgoszcz

3747

ma do sprzedania **1 dynamo** na prąd zmienny z tarczą 400 Ø 200 szeroka, volt 500, nawinięcie miedziane, amp. 3x53/2. Oferty pod adresem: **Gazownia Miejska w Bydgoszczy** najdalej do dnia 1-go marca br.

Magistrat m. Brzezina Łódzkich ma do sprzedania uży-wana

LOKOMOBILE Z KOTŁEM PAROWYM

czynną i starą dynamomaszynę nieczynną. Maszyny oglądać można w elektrowni w Brzezinach codziennie, a najlepiej wie-czorem podczas biegu. Lokomobila może być zabrana przez nabywcę przypuszczalnie za dwa miesiące od ogłoszenia. Cena nabycia zależna od ugody z Magistratem. 930

LOKOMOBILE

Lanza, gotową do ruchu o sile 28—29 KM sprzeda: Bruno Riedel — Chojnice. 843

Sprzedam

3758

MOTOR

15 PS. firmy Deutz, benzynowy, stojący, w kompletnym porządku, potrzebuje na 10 godzin 12 litrów benzyny.

Młockarnię w dobrym stanie firmy „Hodam E. Resler“ Grudziądz. Zgł. pod adr. Franciszek Kazu-bowski wł. młyna Twarda Góra pow. Świecie - Pomorze.

Torfiarka i prasa

komplet do użytku korzystnie na sprzedaż. 3740

Jan Mroziński, Ostrów Wlkp.

Lokomobile

przenośną, fabrykat R. Wolf, o sile 12 do 14 KP. nr. fa-bryczny 2882, zupełnie zremontowaną, sprzeda:

Fabryka maszyn, F. Eberhardt, Sp. z ogr. por.
Bydgoszcz. 3755

Na sprzedaż

PAROSTATEK ŚRUBOWY „PILOT“

35 PS, długo. 17 m, szerok. 2,40 m, zanurzenie 57 cm, w korpusie cały żelazny. Śliczna maszyna, kajuta, kocioł wo-dno - rurkowy, nigdy się nie starzejący, pojemność ok. 10 ton towaru lub 50 osób, także jako dobry holownik za cenę 3 000 zł. Obejrzeć można u sped. L. Szymańskiego — To-ruń, Żeglarska 3, tel. 909. 928

Tanie do sprzedania

maszyna do przecinania dźwigarów

tnąca 8—30 H dźwigary, fabrykat Schulze & Naumann. Zapytania kierować pod **M. F. 3754** do administ. „Rynku Metalowego i Maszynowego“

ŚLUSARNIA MAŁA

z dobrą klientelą za 2 000 zł zaraz na sprzedaż. Zgłoszenia przyjmuje: Z. Witkowski, Tczew, ul. Pomira 6. 929

KORZYSTNIE SPRZEDAM:

motor benzolowy stojący 3710
fabr. ameryk., 6 H.P.
i młocarnia szeroko młotna, w ruchu, w najlepszym porządku, wszystko kompl. do przejazdu
J. Borowiak, Lwówek p. Nowy Tomyśl
Warsztat ślusarsko-mechaniczny.

Sprzedam

WIATRAK

z 2 złożeniami, śrutownik i maszyna do czyszczenia zbo-ża, 2 mrg. ziemi wraz z maszynami budynkami. Cena po-dług ugody. Franciszek Tokarski — Ligota, pow. Krot-o-zyński, stacja kolejowa Bronów. 931

KUPNA

PAS DO TRANSMISJI

12—15 m długi i 7—8 cm szeroki, kupię. J. Bartoszkiewicz — Leszno, ul. Wolności 5. 916

KAMIENIA POLNEGO 917

260 m³, zdatego na tłuczeń i pokład, poszukuje na miejsce robót w Jachcicach, z podaniem ostatecznych cen, loco Bydgoszcz, „Rika“ — Bydgoszcz, Marcinkowskiego 9; tel. 172.

Kolejkę wąskotorową

nieczynną, (szyny, rozjazdy, wagoniki, etc.) kupię zaraz za gotówkę:

Budowniczy M. Augenblick
Lwów, Bernsteina 9. 3752

PRZYCZEPKA

3—5-tonowa, potrzebna. Wiadomość: „Eshape“ — Kraków, Pijarska 4. 418

Tokarnię 3-metrową

i większą używaną, lecz w zupełnie dobrym stanie kupię zaraz 3745

Zakłady Przemysłowe „Chęciny“ poczta Chęciny.

NARZĘDZIA KOWALSKIE

używane, kupię. I. Blandzi — Karmin, pow. Pleszew (Poznańskie). 919

Młynek do mielenia kości

kupię. Łaskawe zgłoszenia: 3741

Rakarnia Radajewski, Ostrów Wlkp.

DWA TŁUCZKI

używane większe, do kamieni kupimy, ewtl. na dłuższy czas wydzierżawimy. Bracia L. F. Czerniejewscy — Skład materiałów ceramiczno - budowl. — Kalisz, Wrocławska 37. 920

POSZUKUJE SIĘ LOKOMOBILI

w zupełnie dobrym stanie 100—140 KM z przegrzaną parą i paleniskiem dla trocin. W ofercie podać ilość cylindrów i wymiary tychże, pochodzenie maszyny, wymiary kół zamachowych, ciśnienie pary, temperatura przegrzania, rok budowy, ostatnią próbę urzędową — Oferty nadsyłać należy do biura Stoczni Gdańskiej — Lwów, Podleskiego 7; tel. 48-88. 926

Poszukuję celem kupna samopociągowy

motor ropy

„Bulldog“ Lanza.

Oferty proszę przesyłać do 3725

Gostyńska Fabryka Maszyn -- właśc. St. Grześkowiak
Gostyń — Telefon 108

WAŁ ŻELAZNY

trzyczęściowy, używany, w dobrym stanie do wypełniania wodą lub piaskiem, kupię. Zgłoszenia skierować proszę do: Dom, Żółkiew, p. Żerków. 921

URZADZENIE KOWALSKO - ŚLUSARSKIE

wiertarkę i narzędzia, kupię: Schroeder i Synowie — Wyrzysk, Warsztaty reparacyjne maszyn rolniczych. 922

Poszukuje się kupna

małej fabryki

lub zabudowań nadających się na założenie fabryki wyrobów żelazno-kutych, na 50 pracowników, z pomieszczeniem dla właściciela, w mieście lub w większej miejscowości gdzie kolej i poczta w miejscu, w Województwie Poznańskim. Zgłośz. uprasza się do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 3743.

KILKA KOTŁÓW

używanych, lecz dobrze utrzymanych, kupię. Spieszne oferty proszę nadsyłać do I. Markowicza — Król. Huta, ul. 3. Mają 47, Górny Śląsk. 923

MOTOR NA GAZ SSANY

od 25—30 KM w dobrym stanie, mało używany, na koks, kupię. Wiadomość: St. Nowak — Rudniki pod Częstochową. 924

Kupię

3759

zab do motoru

firmy „Dresdener Gasmotor Moritz Hile“ nr. 8048, może być używany, lecz w dobrym stanie.

Generator do ssąco-gazowego motoru, od 40 do 60 PS., może również być używany, lecz w dobrym stanie. Zgł pod adr. Franciszek Kazubowski właśc. młyna Twarda Góra pow. Świecie - Pomorze

MOTOR 2—3 PS.

na równy prąd, 220 volt, kupię: Bracia Schliever — Bydgoszcz, Gdańska 99; tel. 306 i 361. 925

Poszukuje się celem kupna

WALCE MŁYŃSKIE i MASZYNOWE do ryfowania

nowe lub mało używane. Oferty kierować do. R. Koeppel — Czarnków. 845

Kupimy natychmiast

1 maszynę parową z kondensacją na 150 do 180 KM

1 KOCIOŁ o nominalnie 80 qm oraz 8 do 12 at.

1 suszarnię kartofli (płatkarnię) na 300 ctr. dziennie.

NITSCHKE i S-ka, Fabryka maszyn
Poznań, ul. Kolejowa. 3728

Kupię używany, a nawet potrzebujący naprawy

WALEC MŁYŃSKI

400×300, albo 500×300, a także jeden walec rezerwowi 500×250. Oferty kierować do: Otto Kastrau — Młyn motorowy — Niedźwiedź, poczta Wąbrzeźno, Pom. 842

PLATKARNIE

kupię całkowite lub częściowe urządzenie; oferty proszę skierować: Włodarczyk — Konin, wojew. Łódzkie. 911

Poszukuję celem kupna każdego rodzaju

kluczy do skrzynek wtyczkowych

(Elnsteck-Kasten) oraz

ZAMKI DO SZAF

z odlewu temperowego, w większych, bieżących ilościach. Oferty należy nadsyłać do Administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 3736

TOKARNIA CZOŁOWĄ

cięższego typu, potrzebna zaraz. Szczegółowe oferty kierować: Zakłady Przemysłowe Henryk Czechowski — Sosnowiec. 413

APARAT DO SPAWANIA

kompletny, w bardzo dobrym stanie, kupię za gotówkę. Zgłoszenia: K. Pogonowski — Łopuszka Mała, p. Kańczuga. 414

Zapytania, nadeszłe do działu informacyjnego Tow. Wydawniczego „KUPIEC” w Poznaniu

Do każdego zapytania prosimy dołączyć 50 gr. Wszystkim interesantom odpowiadamy listownie, częstokroć kilkakrotnie.

2405. Uprasza się o podanie adresu fabryki wyrobów emaljowanych „Ideal”.

Nr. 2404. Która firma krajowa dostarcza maszyny do plisowania wszelkiego rodzaju?

Nr. 2400. Która fabryka wyrobów drzewnych jest urządzona na masowy wyrób toczonych rzeczy z drzewa, na przykład szpulki do nici i t. p.?

Nr. 2407. Gdzie znajdują się źródła zakupu tłuścuzu do czyszczenia broni palnej i konserwowania jej (zapotrzebowanie kilkadziesiąt kg)?

Nr. 2439. Gdzie można nabyć maszynę do nadziewania torebek?

Nr. 2449. Która firma w Polsce wyrabia fotografie na porcelanie, służące do umieszczania na pomnikach?

Nr. 2458. Poszukujemy dostawców na lakierowane okucie do koszów.

Nr. 2459. Uprasza się o podanie zastępstwa fabryki samochodów „Dusca”, celem sprowadzenia od tegoż części do motoru.

Nr. 2461. Która firma może dostarczyć „Teranowa i Felsyt - Phorphyr”?

Nr. 2467. Która fabryka wyrabia sitka, nadające się do wszystkich kurków wodociagowych?

Nr. 2472. Jaka firma wyrabia pudełka ebonitowe z przykrywkami do akumulatorów samochodowych?

Nr. 2496. Uprasza się o podanie firm, które mogą dostarczyć maszynki ręczne do robienia pończoch i swetrów.

Nr. 2497. Która firma dostarcza wszelkich części do samochodów, motocykli i rowerów?

Nr. 2498. Która fabryka krajowa wyrabia kółka i przybory do wózków dziecięcych?

Nr. 2499. Która firma może dostarczyć stali reSOROWEJ w rozmiarze 26×4 mm do wózków dziecięcych?

Nr. 2503. Która firma może dostarczyć żelaza okrągłego, czysto walcowanego 2—8 mm oraz drobnych odlewów kuto-lanych?

Nr. 2507. Która firma wyrabia duże puszki do kawy à la Frigolla, Wrocław?

Nr. 2508. Uprasza się o wskazanie firmy, w której można nabyć aparat do spawania elektrycznego oraz kogo firma deleguje dla celów montażowych.

Nr. 2517. Uprasza się o podanie źródła wyrobu kompletnych karniszy mosiężnych do okien oraz części do tychże.

Nr. 2526. Uprasza się o podanie adresów fabryk górnośląskich, które wyrabiają noże do sieczkarni.

Nr. 2527. Kto dostarcza całkowite urządzenia do poniklowania?

Nr. 2528. Która firma wyrabia małe maszynki do tarcia koniczyny do zapędu maneżowego?

Nr. 2529. Gdzie można nabyć najtaniej wszelkie części do rowerów i ich reparacji?

Nr. 2531. Kto posiada zastępstwo w Polsce na łożyska kulkowe fabr. niemieckiego M. R. G.?

Nr. 2534. Uprasza się o podanie wytwórni zabawek kilkugroszowych.

Nr. 2544. Która firma krajowa posiada filtry azbestowe 1-litrowe do filtrowania wina?

Nr. 2545. Uprasza się o podanie fabryki, wyrabiającej manekiny damskie.

Nr. 2547. Która fabryka dostarcza przybory bartnicze?

Nr. 2550. Która fabryka w Polsce wyrabia maszyny, służące do wyrobu siatek drucianych i części?

Nr. 2552. Która firma poznańska może dostarczyć czółenka do robót „Frywoli”?

Nr. 2554. Która fabryka wyrabia kółka frezowane 11—13 zębów do szerokomłotnych młocarni marki „Walbet”?

Nr. 2560. Która firma dostarcza kamienie podług miary do robienia gwintów?

Nr. 2561. Uprasza się o podanie firmy, która dostarcza turbiny dla spadu 1½ m i przebiegu wody 2—300 ltr na sekundę.

Nr. 2563. Która poważna firma odda zastępstwo artykułów radiowych i radioodbiorników energicznemu sprzedawcy - fachowcowi na prowincjonalne miasto (155 000 mieszkańców) lub otworzy swój oddział?

Nr. 2565. Prosimy o podanie firmy, która posiada „Tiolit”, wzgl. wyrabia artykuły z tegoż.

TRANSMISJE

ŁOŻYSKA, SPRZĘGŁA, WAŁY
TARCZE PASOWE, PRZYSTAWKI
ODWROTNA DOSTAWA. CENY NA ŻĄDANIE

S. SAMULSKI i SP. PLESZEW FABR. MASZ.

37-7

E. Nack'a Następca

Katowice

ul. Francuska 1

Hurtowny Skład Towarów Kanalizacyjnych i Wodociagowych

**URZĄDZENIA KĄPIELOWE,
KŁOZETOWE i UMYWALNIE**
od najwyczejniejszego do pierwszorzędного wykonania.

ARMATURY
dla gazu, wody i pary.

ŁĄCZNIKI, KOŁNIERZE

Udoskonalone maszyny
do wyrobu:
**dachówki cementowej,
pustaków betonowych,
cembrowiny studziennej,
rur, słupów i inne**

poleca 3750

Fabryka Maszyn Rzewuski i S-ka

ul. Ordynacka 7. **Warszawa** Telefon 28-95.

Źródło poważnych zysków dla przedsiębiorczych jednostek.